

Jasmin Saukko

Tea Tähkää

NUORI HENKIÖ SEKSUAALIRIKOK- SEN UHRINA

Palveluprosessi Kymenlaakson
hyvinvointialueella

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2025

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijät	Jasmin Saukko ja Tea Tähkää
Työn nimi	Nuori henkilö seksuaalirikoksen uhrina – Palveluprosessi Kymenlaakson hyvinvointialueella
Toimeksiantaja	Juvenia / VAASI-hanke
Vuosi	2025
Sivut	67 sivua, liitteitä 4 sivua
Työn ohjaajat	Miia Jyräs, Isa Mäkelä

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden nuorten tukipalveluita ja ammattilaisten toimintamalleja. Työ toteutetaan yhteistyössä Nuorisolan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian VAASI-hankkeen kanssa. Keskeinen osa työtä on visuaalisen ja käytännönläheisen oppimateriaalin laatiminen, joka tukee ammattilaisten työtä nuorten kohtaamisessa.

Teoreettinen viitekehys käsittelee seksuaalioikeuksia, seksuaalirikoksia ja niiden vaikutuksia nuoriin, traumasensitiivistä työskentelyä ja nuorten tukemisen menetelmiä. Lisäksi tarkastellaan julkisen sekä kolmannen sektorin tarjoamia tukipalveluita. Opinnäytetyön tavoitteena on jäsentää selkeä palvelupolku ja tarjota konkreettisia työkaluja ammattilaisten käyttöön.

Opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena kehittämistyönä, jonka prosessi sisälsi aiheen rajaamisen, aineiston hankinnan, analysoinnin sekä oppimateriaalin suunnittelun ja arvioinnin. Teoria pohjautuu aiempaan tutkimustietoon ja alan asiantuntijoiden näkemyksiin sekä kolmannen sektorin materiaaleihin. Lisäksi hyödynnettiin Kymenlaakson hyvinvointialueelta saatua tietoa palveluprosessin nykytilasta. Oppimateriaalin suunnittelussa painotettiin käytännönläheisyyttä ja ammattilaisten tarpeita. Valmis materiaali arvioitiin asiantuntijapalautteen ja pilottiryhmän testikäytön avulla, minkä perusteella sitä muokattiin ja viimeisteltiin.

Työn tuloksena syntynyt oppimateriaali selkeyttää seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen nuoren tukemiseen liittyvää palvelupolkua ja tukee ammattilaisia käytännön työssä. Tuloksia voidaan hyödyntää lastensuojelun koulutuksissa sekä VAASI-hankkeen jatkokehityksessä.

Asiasanat: seksuaalirikokset, nuoret, trauma, palveluprosessi, lastensuojelu, kolmas sektori

Degree title	Bachelor of Social Services
Authors	Jasmin Saukko and Tea Tähkäpää
Thesis title	Young person as a victim of a sexual offense - The service process in the Kymenlaakso wellbeing services country
Commissioned by	Juvenia / VAASI project
Time	2025
Pages	67 pages, 4 pages of appendices
Supervisors	Miia Jyräs, Isa Mäkelä

ABSTRACT

The objective of this thesis was to develop support services and professional practices for assisting young victims of sexual crimes. The work was conducted in collaboration with the VAASI project of the Juvenia Youth Research and Development Center. A key component of the study was the development of visual and practical learning material that supports professionals in encountering and assisting young victims.

The theoretical framework explores sexual rights, sexual crimes and their impact on young individuals, trauma-sensitive approaches, and methods for supporting victims. Additionally, the study examines the support services provided by both the public and third sectors. The aim of the thesis is to structure a clear service pathway and provide concrete tools for professionals working with young victims.

This thesis was conducted as a practice-based development project, including narrowing down the topic, data collection, analysis, and the design and evaluation of the learning material. The theoretical foundation is based on previous research, expert perspectives, and materials from third-sector organizations. Furthermore, information obtained from the Kymenlaakso wellbeing services country regarding the current state of the service process was utilized. The design of the learning material emphasized practicality and the specific needs of professionals. The final material was evaluated through expert feedback and pilot testing, which informed subsequent revisions and refinements.

As a result of this study, the developed learning material clarifies the service pathway for supporting young victims of sexual crimes and assists professionals in their practical work. The findings can be utilized in child welfare training as well as in the further development of the VAASI project.

Keywords: sexual offenses, youth, trauma, service process, child welfare, third sector

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	7
3	LASTEN YLEISOIKEUKSIEN SOPIMUS JA LASTENSUOJELULAKI.....	9
3.1	Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet.....	9
3.2	Lapsen oikeuksien sopimuksen vaikutukset ja haasteet.....	9
3.3	Lastensuojelulaki.....	10
4	SEKSUAALISUUS JA SEKSUAALIOIKEUDET.....	11
4.1	Seksuaalioikeuksien toteutuminen Suomessa.....	11
4.2	Oikeusprosessi seksuaalirikoksen uhrin näkökulmasta.....	13
4.3	Yhteiskunnan vastuu seksuaalioikeuksien toteutumisesta.....	13
4.4	Haasteet ja kehittämistarpeet.....	14
5	SEKSUAALIRIKOKSET JA SEKSUAALIVÄKIVALTA.....	16
5.1	Seksuaalinen häirintä ja pakottaminen seksuaaliseen tekoon.....	18
5.2	Raiskaus ja sen vaikutukset nuoriin.....	19
5.3	Seksuaalinen kajoaminen ja hyväksikäyttö.....	21
5.4	Lapsiin ja nuoriin kohdistuneet seksuaalirikokset Kymenlaakson hyvinvointialue 2024 21	
6	NUOREN KOHTAAMINEN JA TUKEMINEN.....	25
6.1	Seksuaalirikoksen nuoren uhrin tunnistaminen.....	25
6.2	Traumasensitiivinen työskentely.....	27
7	PALVELUT KYMENLAAKSON HYVINVOINTIALUEELLA.....	29
7.1	Julkisen sektorin toimijat.....	29
7.2	Kolmannen sektorin toimijat.....	31
7.3	Kymenlaakson hyvinvointialueen palvelujen vahvuudet ja heikkoudet.....	32
8	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA.....	34
8.1	Kehittämistyön tausta.....	35

8.2	Aikaisempi yhteistyö	35
8.3	Tavoitteet ja hyödynsaajat	36
8.4	Työn merkitys ja hyödyntäminen	37
9	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	38
9.1	Prosessin kuvaus.....	39
9.2	Kehittämismenetelmänä sisällönanalyysi	42
9.3	Sisällönanalyysin toteutus	43
10	TUOTOKSET.....	46
10.1	Opinnäytetyön tuotokset.....	47
10.2	Tuotoksen arviointi ja onnistumisen mittaaminen	47
10.3	Kyselyn vastausten analyysi ja niiden merkitys opinnäytetyön tuotoksen arvioinnissa	48
11	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	53
11.1	Johtopäätökset	53
11.2	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen	54
11.3	Luvat ja materiaalit.....	56
11.4	Luotettavuus ja eettisyys	57
11.5	Kestävä kehitys osana opinnäytetyötä.....	59
11.6	Pohdinta	60
	LÄHTEET.....	62
	LIITTEET	

Liite 1. Käytetty kysely

1 JOHDANTO

Seksuaalirikokset ovat vakavia rikoksia, jotka jättävät syviä psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia jälkiä uhreilleen (Herman 1997, 35). Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat nuoret, jotka ovat rikoksen kohteena. Nuorten kohtaamisessa on tärkeää käyttää sensitiivisiä menetelmiä ja luoda turvallinen ilmapiiri, jotta he voivat saada tarvitsemansa tuen. (Peltonen & Ellonen 2021b, 125.) Opin- näytetyön aihe "Nuori henkilö seksuaalirikoksen uhrina - Palveluprosessi Ky- menlaakson hyvinvointialueella" pureutuu tähän ajankohtaiseen ja merkittä- vään aiheeseen keskittyen noin 14–17-vuotiaisiin nuoriin. Työ toteutetaan Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian/VAASI-hankkeen toimek- siantona.

Juvenia on Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun tutkimuskeskus, joka kes- kittyy nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistamiseen. VAASI-hanke on Juvenian alainen projekti, joka tukee haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten selviytymistä ja tarjoaa työkaluja heidän tukemiseensa. Hankkeen tavoitteena on kehittää monialaista yhteistyötä ja edistää hyviä käytäntöjä. (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu 2023.) Työssämme teemme tiivistä yhteistyötä Juvenian ja VAASI-hankkeen toimijoiden kanssa. Hankkeen pa- rissa työskentelee myös muita opiskelijoita opinnäytetöiden, projektikurssien sekä työharjoitteluiden muodossa. Aineistoa kerätään kirjallisuudesta, jo ole- massa olevista kolmannen sektorin materiaaleista, yhteistyökumppaneilta ja mahdollisesti nuorten kanssa työskenteleviltä asiantuntijoilta. Saadut tulokset pyritään jalkauttamaan osaksi hankkeen toimintaa.

Seksuaalirikosten uhrien kohtaamisen kehittäminen on yhteiskunnallisesti ja ammatillisesti tärkeää (THL 2021a). Ajankohtaisuutta lisää se, että nuorten ko- kemukset ja tarpeet eivät aina tule riittävästi huomioiduiksi olemassa olevissa tukijärjestelmissä (Rissanen & Koskela 2022, 78). Hyvin toteutettu kohtaami- nen voi vaikuttaa merkittävästi nuoren toipumiseen ja pitkän aikavälin hyvin- vointiin (Van der Kolk 2015, 102). Ammattihenkilöidenkin keskuudessa on vielä osaamattomuutta reagoida seksuaalirikoksiin ja ymmärtää, millaisia tuki-

ja palvelupolkuja on saatavilla (Cohen ym. 2006, 142). Opinnäytetyömme tuottaa tärkeää oppimateriaalia ja tietoa suoraan työkentälle ja toteutamme sen sellaisessa muodossa, että se on helposti ja nopeasti saatavilla ja oppimateriaaliin ehtii tutustua vaivatta työpäivän lomassa.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Seksuaalirikokset voivat jättää uhreilleen vakavia psyykkisiä ja fyysisiä seuraamuksia, joiden ymmärtäminen on olennaista nuorten kohtaamisessa ja tukemisessa (Cohen ym. 2006). Teoreettinen pohja traumasta ja toipumisesta luo viitekehyksen sille, miten nuoria voidaan kohdata turvallisesti ja rakentavasti (Brown & Smith 2020). Empaattinen ja traumatietoinen lähestymistapa on keskeinen osa nuorten tukemista ja auttaa vähentämään haitallisia vaikutuksia (Peltonen & Ellonen 2021b).

Seksuaalirikosten uhriksi joutuneiden nuorten tukemiseen liittyvää tutkimusta on tehty laajasti sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Peltonen ja Ellonen (2021a) ovat tuoneet esiin, että nuoren kokema seksuaalirikos voi heikentää hänen toimintakykyään ja mielen hyvinvointiaan merkittävästi, minkä vuoksi varhainen tuki ja kohdennetut toimenpiteet ovat elintärkeitä. Heidän tutkimuksensa mukaan tehokkaat toimintamallit nojaavat trauma- ja nuorilähtöisiin menetelmiin, joissa nuoren oma kokemus otetaan huomioon.

Kansainvälisissä tutkimuksissa, kuten Brownin ja Smithin (2020) työssä, on korostettu empatian ja sensitiivisen lähestymistavan merkitystä. Heidän tutkimuksensa mukaan traumatisoituneet nuoret hyötyvät erityisesti tuesta, jossa heille annetaan mahdollisuus ilmaista tunteitaan ilman pelkoa arvostelusta tai väärinymmärryksestä. Tutkimukset esimerkiksi Pohjoismaista ja Yhdysvalloista korostavat moniammatillisen yhteistyön merkitystä nuorten tukemisessa. Sensitiivisten menetelmän, kuten narratiivisen terapian ja vertaistuen, hyödyntäminen on osoittautunut tehokkaaksi. (Cohen ym. 2006; Van der Kolk 2014.)

Suomessa on tehty merkittävästi työtä uhrien oikeuksien ja tukipalvelujen kehittämiseksi (esim. Rikosuhripäivystys). Vaikka edistystä on tapahtunut, haas-

teina ovat resurssien riittävyys ja alueellinen epätasa-arvo. (THL 2021a.) Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen on laatinut ohjeistuksia seksuaalirikosten uhrien tukemiseksi, ja heidän oppaansa "Trauman kohtaaminen nuorisotyössä" (THL 2019) tarjoaa konkreettisia suosituksia ammattilaisten toiminnalle. Ohjeistukset korostavat monialaisen yhteistyön merkitystä sekä sitä, että kaikki nuoren tukemisessa mukana olevat tahot noudattavat yhteisiä periaatteita.

Van der Kolk (2014) on tehnyt työtä trauman vaikutusten ymmärtämisessä. Hänen tutkimuksensa mukaan trauma vaikuttaa voimakkaasti yksilön aivojen toimintaan ja voi muokata tapaa, jolla hän reagoi ympäristöönsä. Tämä tieto on oleellista myös seksuaalirikosten uhrien tukemisessa, sillä se auttaa ammattilaisia ymmärtämään, miksi trauma voi aiheuttaa esimerkiksi välttelyä tai vaikeuksia luottaa toisiin ihmisiin.

Työmme teoreettinen viitekehys perustuu lasten oikeuksiin, seksuaalioikeuksiin sekä seksuaalirikoksiin liittyvään lainsäädäntöön ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Keskeisiä tarkasteltavia aihealueita ovat YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja lastensuojelulaki, jotka määrittävät lasten oikeudet ja velvoittavat yhteiskuntaa turvaamaan niiden toteutumisen. Seksuaalioikeudet ja niiden toteutuminen Suomessa ovat myös merkittävä osa teoreettista viitekehystä, sisältäen oikeusprosessin seksuaalirikoksen uhrin näkökulmasta sekä yhteiskunnan vastuun näiden oikeuksien edistämiseksi. Lisäksi työssä käsitellään seksuaalirikoksia ja seksuaaliväkivaltaa eri muodoissaan, kuten seksuaalista häirintää, pakottamista, raiskauksia ja lapsiin kohdistuneita rikoksia. Nuoren uhrin kohtaaminen ja tukeminen ovat oleellisia teemoja, ja niihin liittyen tarkastellaan muun muassa traumasensitiivistä työskentelyä. Lopuksi käymme läpi Kymenlaakson hyvinvointialueen palveluita, julkisen ja kolmannen sektorin toimijoita sekä palvelujärjestelmän vahvuuksia ja kehittämistarpeita.

Työn laajuuden hallitsemiseksi rajaamme opinnäytetyössämme seksuaalirikoksen käsitteen koskemaan fyysisiä seksuaalirikoksia. Näin ollen esim. pelkästään internetissä tapahtuvat rikokset jätetään tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Myös kaikki somaattiseen hoitoon liittyvät toimet on rajattu aiheen ulkopuolelle. Lisäksi olemme rajanneet työmme keskittymään noin ikävuosiin 14–17.

3 LASTEN YLEISOIKEUKSIEN SOPIMUS JA LASTENSUOJELULAKI

Lapsen oikeuksien sopimus on YK:n vuonna 1989 hyväksymä kansainvälinen ihmisoikeussopimus, joka turvaa lasten oikeudet ja asettaa valtioille velvollisuuksia niiden toteuttamiseksi (YK 1989). Sopimus perustuu neljään keskeiseen periaatteeseen: syrjimättömyyteen, lapsen edun ensisijaisuuteen, oikeuteen elämään ja kehitykseen sekä lapsen mielipiteen kunnioittamiseen (Unicef 2023). Suomessa lasten oikeudet on huomioitu myös lainsäädännössä, kuten lastensuojelulaissa, joka varmistaa turvallisen kasvuympäristön ja varhaisen puuttumisen ongelmiin (Lastensuojelulaki 417/2007). Nuoren henkilön fyysisen ja seksuaalisen koskemattomuuden oikeuksien lainsäädännöllinen pohja on näissä asiakirjoissa.

3.1 Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet

Lapsen oikeuksien sopimus sisältää yhteensä 54 artiklaa, joista suurin osa käsittelee lasten oikeuksia ja osa sopimuksen toimeenpanoa. Sopimus kattaa laajasti lasten hyvinvointiin liittyviä oikeuksia, kuten oikeuden koulutukseen, terveyteen, lepoon ja vapaa-aikaan, sekä suojelun väkivallalta ja hyväksikäytöltä. (YK 1989.) Sopimuksen keskeinen periaate on lapsen edun ensisijaisuus. Tämä tarkoittaa, että kaikissa lasta koskevissa päätöksissä, oli kyse sitten perheestä, koulusta, oikeusjärjestelmästä tai hallinnollisista päätöksistä, lapsen etu on ensisijainen harkintakriteeri. Lisäksi sopimus painottaa lapsen oikeutta ilmaista mielipiteensä häntä koskevissa asioissa ja oikeutta tulla kuuluksi ikätasoaan vastaavasti. (YK 1989.)

3.2 Lapsen oikeuksien sopimuksen vaikutukset ja haasteet

Lapsen oikeuksien sopimus on vaikuttanut merkittävästi lapsipolitiikkaan eri maissa. Esimerkiksi Suomessa lapsen oikeudet on sisällytetty perusopetuksen opetussuunnitelmaan ja lainsäädäntöön, kuten lastensuojelulakiin. (Lastensuojelulaki 2007/417.) Myös kansainvälisesti sopimus on johtanut lainsäädännön uudistuksiin, joiden tavoitteena on vahvistaa lasten oikeuksia esimerkiksi koulutuksen, terveydenhuollon ja suojelun osalta (Unicef 2023).

Vaikka lapsen oikeuksien sopimus on laajasti hyväksytty, sen täytäntöönpanossa on edelleen haasteita. Monissa maissa lasten oikeudet eivät toteudu täysimääräisesti esimerkiksi köyhyyden, konfliktien tai kulttuuristen tekijöiden vuoksi. (Unicef 2023.)

3.3 Lastensuojelulaki

Suomessa lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja suojeluun kaikenlaisilta hyväksikäytön muodoilta on turvattu useilla lainsäädännöllisillä toimenpiteillä. Keskeinen näistä on lastensuojelulaki (417/2007), joka yhdessä rikoslain kanssa muodostaa perustan lapsen suojelulle erityisesti seksuaalirikosten osalta. Lastensuojelulain päämääränä on varmistaa, että lapsella on turvallinen kasvuympäristö, hyvät kehitysmahdollisuudet ja erityinen suojelu. Lain mukaan lastensuojelun tehtävänä on tukea vanhempia ja muita lapsen hoitajia tarjoamalla tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lisäksi lastensuojelun tavoitteena on ennaltaehkäistä perheen ongelmia ja puuttua niihin ajoissa. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojelulaissa on määritelty viranomaisten ja tiettyjen ammattiryhmien velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos he tehtävässään havaitsevat tai saavat tietää seikoista, jotka voivat vaarantaa lapsen hyvinvoinnin. Tämä velvollisuus korostuu erityisesti tilanteissa, joissa on epäily lapsen joutumisesta seksuaalirikoksen uhriksi. Ilmoitusvelvollisuus koskee muun muassa terveydenhuollon, sosiaalihuollon, opetustoimen ja poliisin palveluksessa olevia henkilöitä. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojelulaki ja lapsen oikeuksien sopimus luovat vankan perustan lasten hyvinvoinnille ja turvallisuudelle. Lasten oikeudet eivät kuitenkaan rajoitu ainoastaan suojeluun, vaan ne liittyvät myös laajemmin heidän kehitykseensä ja itsemääräämisoikeuteensa, joista seksuaalioikeudet muodostavat keskeisen osan. Seuraavaksi tarkastellaan, kuinka seksuaalisuus ja seksuaalioikeudet ovat osa jokaisen lapsen ja nuoren hyvinvointia ja miten niitä turvataan yhteiskunnassa.

4 SEKSUAALISUUS JA SEKSUAALIOIKEUDET

Seksuaalisuus on moniulotteinen ja koko elämänkaaren ajan kehittyvä osa ihmisyyttä, johon vaikuttavat biologiset, psykologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät (Kontula 2017). Se ei rajoitu seksuaaliseen käyttäytymiseen, vaan liittyy identiteettiin, sukupuolisuuteen, emotionaalisuuteen ja ihmissuhteisiin (WHO 2017). Jokaisella on oikeus ilmaista seksuaalisuuttaan turvallisesti ja ilman pakottamista (Aho & Koivunen 2019).

Seksuaalisuus muovautuu elämän aikana hormonitoiminnan, itsetunnon, kulttuurin ja yhteiskunnan vaikutuksesta (Kontula 2017). Se alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän (Aho & Koivunen 2019). Seksuaalinen hyvinvointi tukee mielenterveyttä, ihmissuhteita ja elämänlaatua. Hyvä seksuaaliterveys tarkoittaa, että ihminen voi ilmaista itseään vapaasti ja tehdä hyvinvointiaan tukevia päätöksiä ilman pelkoa tai häpeää. (THL 2022.)

Seksuaalioikeudet ovat kiinteä osa ihmisoikeuksia ja vaikuttavat yksilön hyvinvointiin koko elämänkaaren ajan. Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden toteutuminen edellyttää paitsi yksilön oikeuksien kunnioittamista myös yhteiskunnallisia rakenteita, jotka tukevat turvallista kasvuympäristöä, palveluiden saatavuutta ja oikeusjärjestelmän toimivuutta. Näiden oikeuksien toteutumista käsitellään seuraavaksi erityisesti seksuaalirikosten uhrien oikeusprosessin ja yhteiskunnallisen vastuun näkökulmasta.

4.1 Seksuaalioikeuksien toteutuminen Suomessa

Suomessa seksuaalioikeuksia edistetään lainsäädännön, palvelujärjestelmän, koulutuksen ja yhteiskunnallisen keskustelun keinoin. Keskeinen työkalu on laadukas seksuaalikasvatus, jota tarjotaan kouluissa, terveydenhuollossa ja järjestöissä. Sen tavoitteena on tarjota ikätasoista ja tieteellisesti perusteltua tietoa seksuaalisuudesta, sukupuolesta, ihmissuhteista ja kehon itsemääräämisoikeudesta. (Aho & Koivunen 2019.)

Seksuaalikasvatus on osa opetussuunnitelmaa ja painottaa tunne- ja turvataitoja, suostumusta sekä seksuaalisuuden eettisiä ja yhteiskunnallisia kysymyksiä (Opetushallitus 2021). Lainsäädäntö turvaa seksuaalioikeudet, ja vuoden 2023 raiskauslainsäädännön uudistus vahvistaa suostumuksen merkitystä

(Oikeusministeriö 2023). Lisäksi laki takaa pääsyn seksuaali- ja lisääntymis-terveyspalveluihin. Seksuaalioikeuksien edistäminen vaatii yhteistyötä julkisen sektorin, järjestöjen ja yksityisten toimijoiden kesken. Väestöliitto, Seta ja Rikosuhripäivystys tarjoavat neuvontaa ja tukea, erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille. Vaikka Suomessa seksuaalioikeudet ovat laajasti tunnustettuja, niiden toteutumisessa on haasteita. Seksuaalirikokset, häirintä ja sukupuolittunut väkivalta heikentävät oikeuksien toteutumista, erityisesti naisten, tyttöjen ja sukupuolivähemmistöjen kohdalla. (Seta 2021.)

Alueellinen ja sosioekonominen eriarvoisuus vaikuttaa seksuaaliterveyspalveluiden saatavuuteen, ja haavoittuvassa asemassa olevilla, kuten maahanmuuttajilla ja turvapaikanhakijoilla, voi olla kielellisiä ja kulttuurisia esteitä palveluiden käyttämisessä (THL 2022). Myös sateenkaari-ihmiset ja vammaiset henkilöt kohtaavat syrjintää ja tiedonpuutetta terveydenhuollossa (Kontula 2017). Nuorten seksuaalioikeuksien toteutuminen riippuu laadukkaasta seksuaalikasvatuksesta ja palveluista, mutta niiden saatavuus vaihtelee alueittain. Seksuaalioikeuksien edistäminen vaatii jatkuvaa työtä koulutuksen, lainsäädännön ja palveluiden kehittämiseksi, erityisesti erityisryhmien tukemiseksi ja digitaalisten palveluiden vahvistamiseksi. (Aho & Koivunen 2019.)

Lainsäädännöllä on keskeinen rooli seksuaalioikeuksien turvaamisessa ja vahvistamisessa. Seksuaalioikeudet kuuluvat jokaiselle yksilölle, ja valtion tehtävänä on varmistaa, että oikeudet toteutuvat yhdenvertaisesti kaikille. Lainsäädännön avulla voidaan puuttua seksuaalirikoksiin, vahvistaa yksilön itsemääräämisoikeutta ja kehittää palvelujärjestelmää, joka tukee seksuaaliterveyttä ja -turvallisuutta. Vuoden 2023 seksuaalirikoslainsäädännön uudistus oli merkittävä askel seksuaalioikeuksien vahvistamisessa Suomessa. Erityisesti raiskauksen määritelmän muuttaminen suostumusperustaiseksi korosti jokaisen oikeutta päättää omasta kehostaan ja seksuaalisesta koskemattomuudestaan. Suostumusperustainen malli tarkoittaa, että seksuaalinen kanssakäyminen ilman vapaaehtoista suostumusta on raiskaus, riippumatta siitä, onko uhri vastustanut tekoa fyysisesti. Tämä uudistus tuo Suomen lainsäädännön linjaan kansainvälisten ihmisoikeusstandardien, kuten Istanbulin sopimuksen kanssa. (Oikeusministeriö 2023.)

4.2 Oikeusprosessi seksuaalirikoksen uhrin näkökulmasta

Seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen on vakava ja traumatisoiva kokemus, joka voi heikentää sekä fyysistä että psyykkistä hyvinvointia. Uhrin tukeminen oikeusprosessissa ja psykososiaalisen avun tarjoaminen ovat keskeisiä toipumisen kannalta. (Rikosuhripäivystys 2022.) Suomessa uhreilla on oikeus juridiseen ja henkiseen tukeen koko prosessin ajan. Rikosprosessi alkaa rikosilmoituksella, jonka jälkeen poliisi suorittaa esitutkinnan. Tähän sisältyvät uhrin ja epäillyn kuulemiset sekä lääketieteelliset tutkimukset, kuten Seri-tukikeskuksessa otettavat näytteet. (THL 2022.) Uhrilla on oikeus oikeudelliseen avustajaan ja tukihenkilöön (Oikeusministeriö 2023).

Esitutkinnan jälkeen syyttäjä arvioi, onko näyttö riittävä syytteen nostamiseen. Seksuaalirikokset ovat usein vaikeasti todennettavia, ja näyttökynnyksen ylittyminen voi olla haastavaa. Jos syyte nostetaan, tapaus etenee käräjäoikeuteen, jossa tuomioistuin joko tuomitsee epäillyn tai vapauttaa hänet. Vuoden 2023 lainsäädäntöuudistus määritteli raiskauksen suostumuksen puutteen perusteella, mikä voi vaikuttaa tuomioihin tulevaisuudessa. (Oikeusministeriö 2023.) Uhrilla on oikeus rikosvahinkokorvauksiin ja pitkäaikaiseen tukeen. Seri-tukikeskukset, Rikosuhripäivystys ja seksuaaliterveyspalvelut tarjoavat kriisiapua ja neuvontaa matalan kynnyksen periaatteella, jotta avun hakeminen on mahdollisimman helppoa. (THL 2022.)

4.3 Yhteiskunnan vastuu seksuaalioikeuksien toteutumisesta

Seksuaalioikeudet ovat perusoikeuksia, jotka takaavat jokaiselle yksilölle oikeuden päättää kehostaan, seksuaalisuudestaan ja lisääntymisestään ilman syrjintää, väkivaltaa tai pakottamista (Suomen perustuslaki 731/1999). Niiden toteutuminen vaatii jatkuvaa työtä sekä eri toimijoiden, kuten valtion, terveydenhuollon, koulutuksen ja järjestöjen, yhteistyötä (WHO 2017). Saavutettavat ja laadukkaat seksuaaliterveyspalvelut ovat olennainen osa seksuaalioikeuksia. Jokaisella on oikeus saada tietoa ja palveluita esimerkiksi ehkäisyyn, sukupuolitautilien testaukseen, seksuaaliterapiaan ja lisääntymisterveyteen liittyen. (UNFPA 2021.) Suomessa toimii Seri-tukikeskuksia, jotka tarjoavat seksuaaliväkivallan uhreille akuuttiapua, oikeudellista neuvontaa ja psykososiaalista tukea, mutta palveluiden kattavuudessa on puutteita (THL 2022).

Koulutuksella on merkittävä rooli seksuaalioikeuksien edistämässä. Kattava ja ikätasoinen seksuaalikasvatus voi vähentää seksuaaliväkivaltaa, torjua haitallisia stereotyyppioita ja edistää yhdenvertaisuutta. (WHO 2017.) Suomessa seksuaalikasvatus on osa opetussuunnitelmaa, mutta sen laatu ja toteutus vaihtelevat. Opettajien koulutuksen ja resurssien parantaminen on keskeistä, jotta seksuaalikasvatus olisi ajantasaista ja syrjimätöntä. (Opetushallitus 2021.)

Sosiaalipalvelut ja järjestöt tukevat haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kohtaavat edelleen syrjintää, joka vaikeuttaa terveystalvaeluiden ja muiden tukimuotojen saavutettavuutta. Esimerkiksi Seta ja Rikosuhripäivystys tarjoavat tukea, mutta resurssipula heikentää palveluiden saatavuutta. (Seta 2021; Rikosuhripäivystys 2022.)

Kontulan (2017) mukaan asenteet vaikuttavat suuresti seksuaalioikeuksien toteutumiseen. Seksuaalisuuteen liittyvät tabut ja ennakkoluulot voivat estää yksilöitä hakemasta apua. Seksuaaliväkivaltaan liittyvä uhrien syyllistäminen ja vähemmistöihin kohdistuva syrjintä ovat esimerkkejä rakenteellisista ongelmista, joita voidaan purkaa mediakasvatuksen ja kansallisten kampanjoiden avulla. (Oikeusministeriö 2023).

Lainsäädäntö on tärkeä keino seksuaalioikeuksien turvaamiseen. Suomessa vuoden 2023 seksuaalirikoslainsäädännön uudistus vahvistaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Tämän lisäksi aborttilainsäädännön uudistus helpotti raskauden keskeytystä ja paransi naisten oikeutta päättää kehostaan. Seksuaalioikeuksien turvaamiseksi on tärkeää, että lainsäädäntö huomioi myös erityisryhmät, kuten nuoret, vammaiset ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt. (Oikeusministeriö 2023.)

4.4 Haasteet ja kehittämistarpeet

Seksuaalioikeuksien toteutumisessa on edelleen merkittäviä haasteita, jotka liittyvät palveluiden saavutettavuuteen, koulutuksen laatuun, yhteiskunnallisiin asenteisiin ja lainsäädännön käytännön soveltamiseen. Seksuaaliterveyspal-

veluiden alueellinen ja kohdennettu saatavuus on puutteellista, erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille, kuten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille, sekä seksuaaliväkivallan uhreille. (THL 2022.)

Koulutuksen osalta seksuaalikasvatuksen laatu ja sisältö vaihtelevat kouluittain, mikä voi vaikuttaa nuorten tiedonsaantiin ja itsemääräämisoikeuden ymmärtämiseen (WHO 2017). Yhteiskunnalliset asenteet voivat estää seksuaalioikeuksien toteutumista, sillä ennakkoluulot, uhrin syyllistäminen ja seksuaalisuuteen liittyvät tabut heikentävät ihmisten halua hakea apua ja puolustaa oikeuksiaan. Lisäksi oikeusprosessiin liittyy haasteita: seksuaalirikoksen uhriksi joutuneet voivat kokea prosessin henkisesti kuormittavana, ja oikeudenkäyntien raskaus voi vähentää ilmoitusten tekemistä. (Rikosuhripäivystys 2022.)

Pihlajamaan (2017) mukaan seksuaalioikeuksien vahvistaminen edellyttää monitasoista kehittämistä. Seksuaaliterveyspalveluita tulee parantaa lisäämällä resursseja ja varmistamalla, että ne huomioivat eri väestöryhmien tarpeet. Seksuaalikasvatuksen tulee olla johdonmukaisesti laadukasta ja opettajilla on oltava riittävä koulutus aiheeseen. Lisäksi tietoisuutta seksuaalioikeuksista ja niiden merkityksestä tulee lisätä, jotta yhteiskunnallisia asenteita voidaan muuttaa. (Opetushallitus 2021).

Oikeusprosessien osalta uhrilähtöisyyttä on vahvistettava, ja seksuaalirikosten käsittelyssä tulee varmistaa, että suostumusperustaisen raiskauksen määritelmä toimii käytännössä oikeudenmukaisesti. Jotta seksuaalioikeudet toteutuisivat aidosti, tarvitaan laajaa yhteiskunnallista sitoutumista ja jatkuvaa kehittämistyötä. (Oikeusministeriö 2023).

Vaikka seksuaalioikeudet ovat keskeinen osa ihmisoikeuksia ja niiden edistämiseksi on tehty merkittäviä uudistuksia, niiden toteutumista haastavat edelleen esimerkiksi seksuaalirikokset ja seksuaaliväkivalta. Tähän liittyen syvennymme tulevassa näihin ilmiöihin, niiden vaikutuksiin sekä oikeudellisiin ja yhteiskunnallisiin toimenpiteisiin, joilla pyritään suojelemaan yksilöiden seksuaalista koskemattomuutta.

5 SEKSUAALIRIKOKSET JA SEKSUAALIVÄKIVALTA

Seksuaalioikeuksien toteutumiseen vaikuttaa merkittävästi se, kuinka tehokkaasti yhteiskunta pystyy torjumaan ja käsittelemään seksuaalirikoksia sekä seksuaaliväkivaltaa. Nämä ilmiöt loukkaavat yksilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja voivat aiheuttaa vakavia fyysisiä ja psyykkisiä seurauksia uhreilleen.

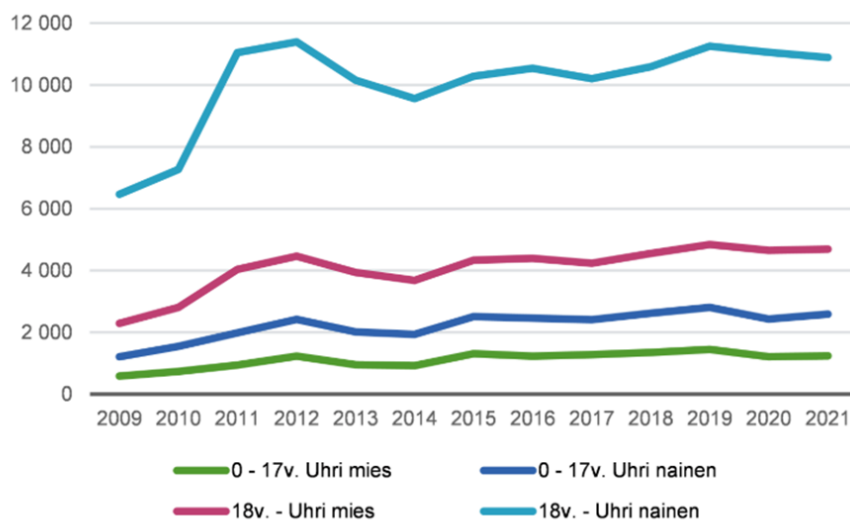
Seksuaalirikokset ja seksuaaliväkivalta ovat käsitteitä, jotka liittyvät toisiinsa, mutta niiden merkitykset eroavat toisistaan. Seksuaalirikokset ovat Suomen rikoslaissa (19.12.1889/39) määriteltyjä tekoja, jotka loukkaavat henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Näihin kuuluvat muun muassa raiskaus, seksuaalinen kajoaminen, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu sekä seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen. Rikoslain 20. luvussa käsitellään seksuaalirikoksia, joihin kuuluvat myös lapseen kohdistuvat rikokset, kuten lapsenraiskaus (perusmuoto ja törkeä tekomuoto), seksuaalinen kajoaminen lapseen (perusmuotoinen ja törkeä tekomuoto) sekä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.

Suomen rikoslain mukainen suojaikäraja on 16 vuotta, mikä tarkoittaa, että lähtökohtaisesti aikuisen tekemä seksuaalinen teko alle 16-vuotiaaseen lapseen täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Poikkeuksena tästä on tilanne, jossa tekijä on lapsen vanhempi tai siihen rinnastettavassa asemassa – tällöin suojaikäraja nousee 18 vuoteen. (Poliisi s.a.) Lainsäädäntö ottaa myös huomioon tilanteet, joissa osapuolten välinen ikäero ja kypsyystaso eivät ole merkittäviä. Rikoslain 20. luvun 17. § mukaan teko ei täytä lapsenraiskauksen, seksuaalisen kajoamisen lapseen tai lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistöä, mikäli se ei loukkaa uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja osapuolten välinen ikäero sekä kypsyystaso ovat lähellä toisiaan. Laissa määritellään myös rajat niistä tuomittaviin rangaistuksiin. (Poliisi s.a.)

Seksuaaliväkivalta on laajempi käsite, joka kattaa kaikki teot, joissa henkilön seksuaalista koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta loukataan ilman

suostumusta. Se voi ilmetä fyysisinä tai psyykkisinä tekoina, kuten seksuaalisen hyväksikäyttönä, pakottamisena seksuaalisiin tekoihin tai raiskauksena tai henkisenä painostuksena ja häirintänä. Seksuaaliväkivalta voi tapahtua missä tahansa ympäristössä, kuten perheessä, parisuhteessa, koulussa tai julkisilla paikoilla ja kohdistua kehen tahansa sukupuolesta tai iästä riippumatta. (THL 2024b.) Seksuaaliväkivalta ja häirintä voivat tarkoittaa mitä tahansa tekoja tai puheita, jotka kohde kokee ahdistaviksi tai loukkaaviksi. Vaikka jokin toiminta ei täyttäisi rikoslain rangaistavuuden kriteerejä, se voi silti olla vahingollista, aiheuttaa turvattomuuden tunnetta ja jättää syviä jälkiä. (Terveyskylä 2023.)

Seksuaalirikokset ovat siis juridisia määritelmiä rikoslaisissa, kun taas seksuaaliväkivalta on yleisempi termi, joka kuvaa kaikkia seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksia, riippumatta siitä, täyttävätkö ne rikoksen tunnusmerkit. Vuonna 2022 poliisille ilmoitettiin 5 538 seksuaalirikosta, joista lapsiin kohdistuvia rikoksia oli 2 256 (Poliisi s.a). Vuonna 2021 viranomaisten tietoon tullut lähisuhdeväkivallan määrä väheni hieman edellisvuoteen verrattuna. Aikuisten naisuhrien määrä supistui 3,3 prosenttia ja miesuhrien 5,2 prosenttia vuoteen 2020 nähden. Sen sijaan alaikäisiin kohdistuva väkivalta kasvoi lähes 7 prosenttia. (THL 2024a.)

Kuva 1. Pari- ja lähisuhdeväkivallan uhrit iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2009–2021 (Tilastokeskus 2025)

Tutkimusten mukaan seksuaalinen häirintä ja väkivalta voivat vaikuttaa nuoren hyvinvointiin monella tavalla, ja niiden seuraukset saattavat näkyä vielä pitkään tulevaisuudessa (THL 2022). Nuorille seksuaaliväkivalta voi olla erityisen haitallista, sillä se vaikuttaa identiteetin muodostumiseen, ihmissuhteisiin ja yleiseen turvallisuuden tunteeseen. Seksuaalirikosten vaikutukset nuoriin voivat olla monitahoisia ja ne voivat aiheuttaa pitkäaikaisia ja vakavia seurauksia. Uhrille voi syntyä fyysisiä vammoja, mutta yleisimmät vaikutukset näkyvät mm. pitkäkestoisina psyykkisinä vaikutuksina. Tyypillisiä oireita ovat esimerkiksi ahdistus, häpeän tunteet, masennus ja traumaperäinen stressihäiriötä (PTSD). (Mielenterveystalo 2023.) Trauman vaikutukset voivat ilmetä monin eri tavoin nuoren käyttäytymisessä, tunteissa ja fyysisessä hyvinvoinnissa (Peltonen & Ellonen 2021a; THL 2019). Seksuaaliväkivalta voi myös heikentää uhrin itsetuntoa ja vaikeuttaa ihmissuhteiden muodostamista. Nuorille uhreille tämä voi tarkoittaa vaikeuksia oppimisessa, sosiaalisessa kanssakäymisessä ja itsensä määrittelyssä suhteessa muihin. (Mielenterveystalo 2023.)

Nuorten erityispiirteet, kuten kehitysvaiheeseen liittyvät haasteet, riippuvuussuhteet aikuisiin ja rajoitettu kyky käsitellä traumaattisia kokemuksia tekevät heistä erityisen haavoittuvia seksuaalirikosten seurauksille. Lisäksi seksuaaliväkivallan kokemukset voivat jäädä piiloon, sillä ne aiheuttavat usein häpeää ja syyllisyyttä, mikä estää nuorta hakemasta apua. (THL 2024c.) Kansainvälinen ja kansallinen tutkimus korostaa nuorten uhrien tukemisen tärkeyttä ja oikea-aikaisen avun merkitystä (WHO 2017; Finkelhor ym. 2005). Tämän vuoksi heitä tukevien ammattilaisten osaaminen ja toiminta ovat ratkaisevassa asemassa, kun pyritään lievittämään rikoksen vaikutuksia ja tukemaan nuoren toimimista.

5.1 Seksuaalinen häirintä ja pakottaminen seksuaaliseen tekoon

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, joka voi olla sanallista, sanatonta tai fyysistä. Se voi ilmetä esimerkiksi seksuaalissävytteisinä huomautuk-

sina, vartalon kommentointina, häiritsevinä eleinä tai asiattomana kosketteluna. Seksuaalinen häirintä rikkoo henkilön oikeuden fyysiseen ja henkiseen koskemattomuuteen sekä turvalliseen ympäristöön. (Mielenterveystalo s.a.)

Pakottaminen seksuaaliseen tekoon tarkoittaa toisen henkilön painostamista, uhkailua tai väkivallalla pakottamista ryhtymään seksuaaliseen tekoon vastoin tahtoaan (Rikoslaki 1989/39). Suomen rikoslain mukaan pakottaminen seksuaaliseen tekoon on rangaistava teko, josta voidaan tuomita vankeusrangastukseen. Pakottaminen voi sisältää fyysistä väkivaltaa, mutta myös henkinen manipulaatio ja valta-aseman väärinkäyttö voivat olla merkittäviä tekijöitä. Erittymisesti nuoret voivat olla alttiita tällaiselle pakottamiselle, koska heillä ei välttämättä ole riittävästi keinoja vastustaa tai hakea apua tilanteeseen. Kehittyvä identiteetti ja sosiaalinen asema voivat altistaa nuoret pelolle, häpeälle ja syyllisyydelle, mikä vaikeuttaa avun hakemista ja asiasta kertomista. Nuorten parissa työskentelevien on tärkeää tunnistaa häirinnän ja pakottamisen merkit sekä puuttua niihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Setlementti Tampere s.a.)

5.2 Raiskaus ja sen vaikutukset nuoriin

Raiskaus on yksi vakavimmista seksuaalirikoksista, jossa henkilö pakotetaan sukupuoliyhteyteen väkivallalla tai sen uhkauksella. Suomen rikoslain 20. luvun 1 §:n 1. momentin mukaan raiskauksesta tuomitaan se, joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen väkivaltaa käyttämällä tai uhkaamalla väkivallalla. Raiskaus voi tapahtua tuttujen tai täysin vieraiden ihmisten välillä, ja se voi kohdistua kehen tahansa sukupuolesta riippumatta. Raiskauksen uhriksi voi joutua kuka tahansa, mutta nuoret ovat erityisen haavoittuvia. (Rikoslaki 39/1889.)

Rikoslain 20. luvun 12. § määrittelee lapsenraiskauksen, joka tulee kyseeseen silloin, kun uhri on alle 16-vuotias. Mikäli kyseessä on yli 16-vuotias mutta alle 18-vuotias uhri, rikos täyttyy silloin, jos tekijä on lapsen huoltaja tai muussa erityisessä vastuussa lapsesta. Lapsenraiskaus eroaa rikoslain 20. luvun 1. §

mukaisesta raiskauksesta paitsi tekotavan, myös rikoksen vakavuuden perusteella. Rikoslain 20. luvun 13. § mukainen törkeä lapsenraiskaus täyttyy, kun lapsenraiskauksen lisäksi täyttyy jokin kuudesta erityisestä perusteesta, ja teko on kokonaisuutena arvioituna erityisen vakava. Näitä perusteita ovat esimerkiksi väkivallan käyttö tai sen uhka (Rikoslaki 20. luku 13. § mom. 1) sekä teon aiheuttamat vakavat fyysiset tai psyykkiset seuraukset, kuten vaikea ruumiinvamma tai hengenvaarallinen tila. Lisäksi rikoslain 20. luvun 13. § 5. momentti korostaa lapsen iän tai kehitystason merkitystä teon vaikutusten arvioinnissa. (Rikoslaki 39/1889.)

Nuorten kohdalla raiskaus voi olla erityisen traumaattinen kokemus, joka voi johtaa luottamuspulaan aikuisia kohtaan, itsetunnon heikkenemiseen ja vakaviin mielenterveysongelmiin. Lisäksi nuoret saattavat kokea painetta vaieta kokemuksistaan pelon, häpeän tai ympäristön reaktioiden vuoksi. Tämän vuoksi on tärkeää, että raiskauksen uhreille tarjotaan helposti saatavilla olevaa tukea ja terapiaa. (Terveyskylä 2023.) Lainsäädäntö on viime vuosina kehittynyt suojelemaan paremmin nuoria seksuaalirikosten uhreja. Suomen rikoslain mukaan suojaikäraja on 16 vuotta, mutta jos tekijä on uhrin vanhempi tai tähän rinnastettavassa asemassa, suojaikäraja on 18 vuotta. (Poliisi s.a.) Tämä lainsäädäntö pyrkii suojaamaan nuoria hyväksikäytöltä ja mahdollistamaan tehokkaan oikeudellisen suojan (Rikoslaki 39/1889).

Tilastot osoittavat, että ilmoitettujen raiskausrikosten määrä on kasvanut viime vuosina, mutta monet tapaukset jäävät edelleen ilmoittamatta viranomaisille. Nuoret saattavat pelätä leimautumista, tuntevat häpeää tai epäluottamusta oikeusjärjestelmää kohtaan. Nuoret eivät välttämättä edes tiedä, mistä voivat hakea apua. Tästä syystä on tärkeää kehittää ja tarjota helposti saavutettavia tukipalveluita, lisätä tietoisuutta seksuaalirikosten ennaltaehkäisystä ja vahvistaa uhrien oikeuksia. (Tilastokeskus 2025.)

5.3 Seksuaalinen kajoaminen ja hyväksikäyttö

Seksuaalinen kajoaminen lapseen on määritelty rikoslain 20. luvun 14. §:ssä. Tämä rikos toteutuu, kun alle 16-vuotiasta kosketellaan seksuaalisessa tarkoituksessa tai hänet houkutellaan osallistumaan tekoon, joka voi vahingoittaa hänen kehitystään. Sama suojaikäraja koskee myös yli 16-vuotiaita mutta alle 18-vuotiaita uhreja, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vastaavassa asemassa. Rikoslain 20. luvun 15. § määrittelee törkeän seksuaalisen kajoamisen lapseen, jossa edellä mainitun lisäksi on täytyttävä jokin neljästä erityisestä edellytyksestä. Näitä ovat muun muassa väkivallan käyttö tai sen uhka (Rikoslaki 20. luku 15. § mom. 1) sekä uhrin ikään tai kehitystasoon liittyvät erityisen vakavat haittavaikutukset. (Rikoslaki 39/1889.)

Rikoslain 20. luvun 16. § määrittelee lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, joka tulee kyseeseen, kun kyseessä on joko lapsenraiskaus tai seksuaalinen kajoaminen lapseen, mutta teon kokonaisarviointi ja lieventävät seikat johtavat siihen, että tapaus katsotaan lievemmäksi. Tällöin huomioidaan muun muassa lapsen ja tekijän ikäero, osapuolten välinen suhde sekä muut asiaan vaikuttavat olosuhteet. (Rikoslaki 39/1889.)

5.4 Lapsiin ja nuoriin kohdistuneet seksuaalirikokset Kymenlaakson hyvinvointialue 2024

Taulukossa 1 esitetään Tilastokeskuksen (2025) tilastoja Kymenlaakson hyvinvointialueella viranomaisten tietoon tulleita lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia kuukausittain vuonna 2024.

Taulukko 1. Lapsiin ja nuoriin kohdistuneet seksuaalirikokset Kymenlaakson hyvinvointialueella 2024 (Tilastokeskus 2025)

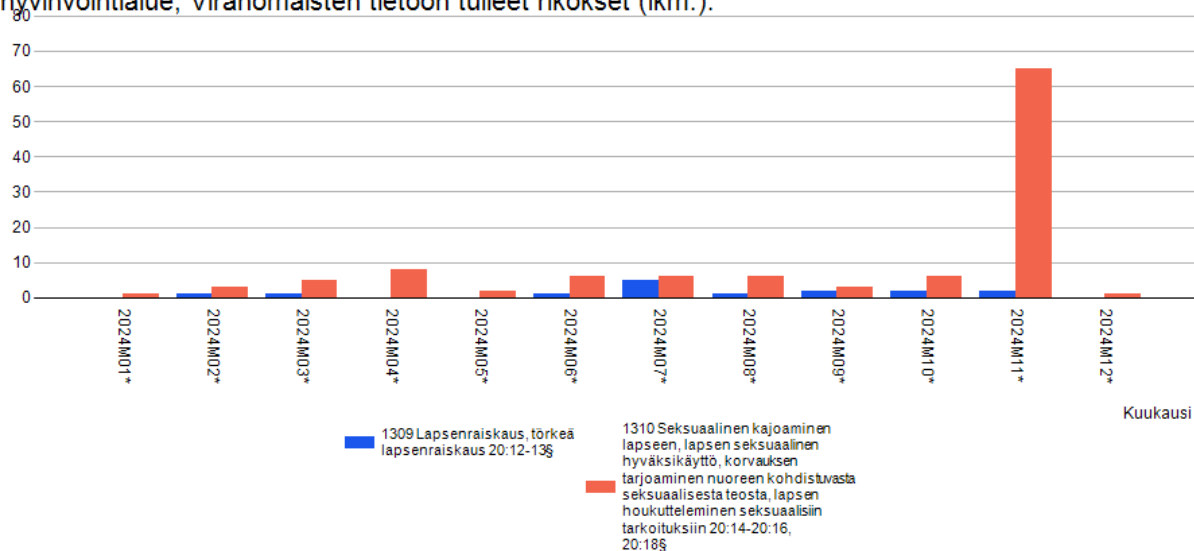
	Tietoon tulleet rikokset ilmoitusajankohdan mukaan kuukausittain, ennakko muuttujina Kuukausi, Rikoryhmä ja teonkuvauksen tarkenne, Rikosilmoitukset ja sakot,			Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (lkm.)
2024M01*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	0
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	1

2024M02*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	1
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	3
2024M03*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	1
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	5
2024M04*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	0
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	8
2024M05*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	0
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	2
2024M06*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	1
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	6
2024M07*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	5
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	6
2024M08*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	1
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	6
2024M09*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	2
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	3
2024M10*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	2

	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	6
2024M11*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	2
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	65
2024M12*	1309 Lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus 20:12-13§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	0
	1310 Seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin 20:14-20:16, 20:18§	Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	1
		Yhteensä	HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue	127

Rikosten määrä vaihtelee kuukausittain huomattavasti. Kuvassa 3 joissakin kuukausissa rikoksia on ilmoitettu vain vähän tai ei lainkaan, kun taas toisissa määrät ovat korkeampia. Esimerkiksi 2024M04 (huhtikuu 2024) kuukaudessa ilmoitettuja tapauksia on selvästi enemmän kuin 2024M02 (helmikuu 2024) kuukaudessa. Tiedot sisältävät erikseen ilmoitettuina lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön sekä lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin. Näistä osa esiintyy useammin kuin toiset, mikä voi viitata siihen, että lievemmät tekemuodot ovat yleisempiä kuin törkeät tapaukset. Useissa kohdissa mainitaan lapsiin kohdistuneet teot, jotka on tehty internetin välityksellä. Tämä osoittaa, että osa seksuaalirikoksista tapahtuu digitaalisessa ympäristössä. Tämä voi viitata esimerkiksi grooming-ilmioon tai muuhun verkossa tapahtuvaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön, jota tässä opinnäytetyössä emme kuitenkaan tarkastele aiheen rajauksen takia sen tarkemmin.

Tietoon tulleet rikokset ilmoitusajankohdan mukaan kuukausittain, ennakko muuttujina Rikosryhmä ja teonkuvauksen tarkenne ja Kuukausi. Rikosilmoitukset, HVA10 Kymenlaakson hyvinvointialue, Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (lkm.).

Kuva 2. Lapsiin ja nuoriin kohdistuneet rikokset kuukausittain 2024 (Tilastokeskus 2025)

Erityisesti 2024M08 (elokuu 2024) näyttää sisältävän huomattavan määrän rikosilmoituksia verrattuna muihin kuukausiin. Tämä voi liittyä esimerkiksi koulun alkamiseen tai muihin ajankohtiin, jolloin lasten ja nuorten sosiaaliset tilanteet muuttuvat ja mahdolliset tapaukset tulevat ilmi. Vaikka luvut kertovat vain ilmoitetuista tapauksista, on tärkeää muistaa, että kaikki tapaukset eivät välttämättä tule ilmi. Tämä tarkoittaa, että todellinen lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten määrä voi olla korkeampi kuin tilastoista näkyy. Yleisesti ottaen tilastoista voidaan päätellä, että lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset ovat jatkuvasti läsnä oleva ongelma, ja niiden esiintyvyys vaihtelee kuukausittain.

Seksuaalirikokset ja seksuaaliväkivalta jättävät uhreilleen usein syviä ja pitkäkestoisia psyykkisiä sekä sosiaalisia haasteita, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi heidän elämäänsä. Erityisesti nuoret uhrin tarvitsevat tukea kokemustensa käsittelyyn ja turvallisen ympäristön, jossa he voivat saada apua. Seuraavassa luvussa tarkastellaan nuorten kohtaamista ja tukemista seksuaalirikoksen uhrina, sekä ammattilaisten roolia heidän toipumisensa edistämisessä.

6 NUOREN KOHTAAMINEN JA TUKEMINEN

Seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen voi olla nuorelle traumaattinen kokemus, joka vaikuttaa hänen hyvinvointiinsa monin eri tavoin. Tämän vuoksi on tärkeää, että nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset osaavat kohdata ja tukea heitä oikealla tavalla. Tässä yhteydessä käsittelemme, miten nuoren turvallisuuden tunnetta voidaan vahvistaa ja millaisia keinoja on tarjolla hänen tukeeseen.

Kohtaaminen tarkoittaa tilanteita, joissa ammattilainen tai muu tukihenkilö tapaa nuoren ja pyrkii luomaan turvallisen tilan avoimelle vuorovaikutukselle. Kohtaaminen edellyttää empatiaa, kuuntelemista ja sensitiivisiä toimintatapoja. Nuorten kriisikohtaaminen viittaa tilanteisiin, joissa ammattilaiset auttavat nuorta vaikeissa ja traumaattisissa elämäntilanteissa. Kohdatessaan seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen nuoren ammattilaisen tulee huomioida paitsi rikoksen aiheuttama trauma, myös nuoren yksilölliset kokemukset ja tarpeet. (Källström 2020). Rissanen ja Koskela (2022) korostavat, että onnistunut kohtaaminen perustuu empaattisuuteen, avoimeen vuorovaikutukseen ja nuoren turvallisuuden tunteen vahvistamiseen. Kriisikohtaaminen vaatii ammattilaisilta erityistä herkkyyttä ja taitoa lukea nuoren reaktioita. Trauman läsnä ollessa nuori saattaa käyttäytyä arvaamattomasti, sulkeutua tai kokea voimakasta pelkoa.

Kun ammattilaiset suhtautuvat empaattisesti, viestivät selkeästi ja kohtelevat uhria kunnioittavasti, vuorovaikutus sujuu paremmin. Seksuaaliväkivallan uhrin tuntevat usein häpeää ja syyllisyyttä, mutta ymmärtäväinen ja tukevasti läsnä oleva asenne voi helpottaa näitä tunteita. (THL 2024b.) Tällöin ammattilaisen roolina on tukea nuoren itseilmaisua ja tarjota tilaa vaikeiden tunteiden käsittelyyn turvallisessa ympäristössä. Seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen vaikuttaa nuoren kaikkiin elämänalueisiin ja vaarantaa hänen kehityksensä. Nuorten kokemukset seksuaalisesta väkivallasta, hyväksikäytöstä ja häirinnästä ovat hyvin yleisiä. (Tukinainen 2023.)

6.1 Seksuaalirikoksen nuoren uhrin tunnistaminen

Seksuaalirikosten tunnistaminen nuorten kohdalla on herkkä ja monimutkainen prosessi, joka vaatii tietoisuutta ja valppautta sekä nuorilta itseltään että

heidän kanssaan työskenteleviltä aikuisilta. Nuori ei aina ymmärrä joutu-neensa seksuaalirikoksen uhriksi, mikä voi johtua tiedon puutteesta, häpeästä tai pelosta. (THL 2024b.) RIKUN (2023b) mukaan nuori ei välttämättä koe itseään uhriksi, erityisesti jos tekijä on läheinen tai jos teko ei ole sisältänyt fyysistä väkivaltaa. Lisäksi nuori saattaa tuntea syyllisyyttä tapahtuneesta tai kokea itsensä vastuulliseksi tilanteeseen johtaneista tapahtumista.

Seksuaalirikokset voivat ilmetä monin eri tavoin, eivätkä kaikki teot jätä fyysisiä jälkiä. Nuori saattaa vähätellä kokemaansa väkivaltaa tai häirintää, eikä aina tunnista sen vakavuutta. Seksuaalisesti vihjailevat viestit, ei-toivottu koskettelu tai seksuaalissävytteiset kommentit voivat jäädä huomaamatta tai niitä voidaan pitää merkityksettöminä. Lisäksi nuori saattaa pelätä, ettei häntä uskota tai että hänet syyllistetään tapahtuneesta, mikä estää avun hakemista. (Mielenterveystalo 2023.) Seksuaalinen väkivalta voi käsittää myös henkistä tai fyysistä painostamista seksuaaliseen tekoon, ja tilanteet voivat jäädä piiloon, ellei nuorella ole turvallista ympäristöä puhua asiasta. (THL 2024b.)

Nuorten reaktiot seksuaaliväkivaltaan vaihtelevat. Oireet voivat ilmetä psyykkisesti ahdistuksena, masennuksena, univaikeuksina tai itsetuhoisina ajatuksina sekä fyysisesti päänsärkynä, vatsakipuina tai muina selittämättöminä kipuina. Käytöksen muutokset, kuten vetäytyminen sosiaalisista tilanteista, koulumenestyksen heikkeneminen tai päihteiden käyttö, voivat myös viitata koettuun väkivaltaan. Jotkut nuoret vetäytyvät, kun taas toiset voivat käyttäytyä aggressiivisesti tai hakea huomiota. Aikuisten on tärkeää tunnistaa nämä merkit ja ottaa asia puheeksi. (Rikosuhripäivystys 2023a.)

Seksuaaliväkivallan ja -häirinnän käsittely voi olla nuorelle vaikeaa, minkä vuoksi aikuisten tuki on ensiarvoisen tärkeää. THL (2019) painottaa, että nuorten parissa työskentelevillä ammattilaisilla, kuten opettajilla, kouluterveydenhoitajilla ja nuorisotyöntekijöillä, on keskeinen rooli seksuaalirikosten uhrien tunnistamisessa ja tukemisessa. Heidän tulisi tuntea seksuaaliväkivallan eri muodot ja osata ottaa asia puheeksi nuoren kanssa. Heidän on myös tunnettava paikalliset tukipalvelut ja ohjattava nuori tarvittaessa avun piiriin, sekä tehtävä lastensuojeluilmoitus tai rikosilmoitus. (SAKU ry 2023.)

Traumaattinen kriisi, joka seuraa äkillisestä ja järkyttävästä tapahtumasta, voi merkittävästi vaikuttaa nuoren psyykkiseen ja emotionaaliseen tasapainoon. Seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen on yksi nuoren elämän vakavimmista kokemuksista, joka voi johtaa pitkäaikaisiin mielenterveysongelmiin. (Koss 1993; Väestöliitto 2016.) Tällaiset kokemukset voivat vakavasti horjuttaa nuoren kehitystä, identiteettiä ja sosiaalisia suhteita. Lahden (2018) mukaan nuoret uhriksi joutuneet voivat kokea eristäytymisen tunteita, mikä pahentaa traumakokemusten vaikutuksia. Sosiaalinen eristäytyminen voi aiheutua pelon tunteista, sosiaalisesta häpeästä tai kyvyttömyydestä käsitellä tapahtunutta, mikä vaikeuttaa toipumista. Kriisi voi myös aiheuttaa muutoksia nuoren identiteetissä. McLean (2017) korostaa, että seksuaalirikoksen kokeneet nuoret saattavat alkaa määritellä itseään tapahtuneen kautta, mikä voi johtaa negatiiviseen minäkuvaan. Identiteetin uudelleen määrittäminen on keskeinen osa toipumisprosessia, ja se voi olla mahdotonta ilman asianmukaista tukea ja terapiaa.

Nuorten toipuminen ei kuitenkaan ole mahdotonta. Kyky selviytyä traumaattisista kokemuksista vaihtelee yksilöittäin, ja tukea tarjoavilla järjestelmillä on merkittävä rooli tässä prosessissa. Nuorelle tulee tarjota turvallinen ympäristö, jossa hän voi avoimesti keskustella tunteistaan ilman pelkoa syylistämisestä. (Rikosuhripäivystys 2023a.) Oikea-aikainen ja sensitiivinen tuki voi auttaa nuorta kehittämään resilienssiä ja vahvistamaan hänen persoonallista kasvuun vaikean kokemuksen jälkeen. Terapia, vertaistuki ja avoin keskustelu voivat tarjota nuorelle tärkeitä välineitä selviytymiseen ja auttaa löytämään uusia tapoja käsitellä kokemuksiaan. (Ferdinand ym. 2016.)

6.2 Traumasensitiivinen työskentely

Traumasensitiivisyys tarkoittaa ymmärrystä siitä, miten trauma vaikuttaa yksilön fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin (McLean 2017). Van der Kolkin (2014) mukaan traumasensitiivinen lähestymistapa auttaa ammattilaisia mukauttamaan toimintatapojaan niin, ettei nuoria altisteta uudelleen

traumatisoitumiselle. Tämä on erityisen tärkeää nuorten kanssa työskenneltäessä, sillä he ovat usein haavoittuvaisessa asemassa ja voivat kamppailla trauman vaikutusten kanssa pitkään. Traumainformoitu työote on toimintamalli, joka korostaa turvallisuuden, luottamuksen ja valinnan mahdollisuuksien merkitystä, joten nuori voi kokea olonsa hyväksytyksi ja kuulluksi (Brown & Smith 2020; van der Kolk 2014).

Traumainformoidussa työotteessa ammattilaiset tunnistavat asiakkaan kokemien vastoinkäymisten vaikutukset ja ymmärtävät, että nykyiset ongelmat voivat olla trauman aiheuttamia oireita. Tämän ymmärryksen avulla he voivat välttää uudelleen traumatisoitumisen riskiä, joka voi syntyä esimerkiksi silloin, kun nuorta painostetaan kertomaan kokemuksistaan ennen kuin hän on valmis. Menetelmät, jotka edistävät nuoren turvallisuuden tunnetta, ovat kriittisiä toipumisprosessissa. (Andelin & Kivistö 2022.) Tärkeimmät periaatteet Andelin ja Kivistön (2022) mukaan traumasensitiivisessä työskentelyssä ovat turvallisuus, luottamus, valintojen tekeminen, yhteistyö ja voimaannuttaminen.

Turvallisuuden tunne on keskeisessä roolissa erityisesti seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen nuoren toipumisessa. Nuoren kanssa työskentelevien on tärkeää luoda ympäristö, jossa hän voi tuntea olonsa suojatuksi ja arvostetuksi. Turvallisuuden tunteen vahvistaminen on onnistuneen vuorovaikutuksen perusta ja se mahdollistaa muun tuen ja kuntoutuksen rakentamisen. (THL 2021a.) Kun epäillään, että nuori on joutunut seksuaalirikoksen uhriksi, on tärkeää ottaa asia puheeksi hienovaraisesti ja traumasensitiivisesti. Tämä tarkoittaa, että keskustelussa huomioidaan nuoren kokemus ja pyritään luomaan turvallinen ilmapiiri, jossa nuori voi kertoa tapahtuneesta ilman pelkoa syyllistämistä tai vähättelyä. Aktiivinen kuuntelu, syyllistävien kysymysten välttäminen, sekä nuoren kehon ja koskemattomuuden oikeuden tunnustaminen ovat keskeisiä elementtejä tässä prosessissa. (THL 2021a.)

Traumasensitiivinen työote ei ainoastaan suojele nuorta uudelleen traumatisoitumiselta, vaan se myös auttaa nuorta löytämään voimavaransa ja edistämään henkilökohtaista kasvuaan (Andelin & Kivistö 2022). Hastings (2019) nostaa esille, että traumaattisten kokemusten käsittelyssä on tärkeää, että

nuorille tarjotaan mahdollisuus osallistua omien kokemustensa ymmärtämiseen ja tulkintaan. Tämä voi tapahtua turvallisessa ympäristössä, jossa nuori tuntee voivansa jakaa tunteita ja ajatuksia ilman pelkoa tuomitsemisesta. Traumasensitiivisessä työskentelyssä ammattilaisten on jatkossakin tehtävä itsensä koulutusta ja kehitettävä taitojaan, jotta he voivat tehokkaasti tukea nuoria trauman jälkeen. Tällöin he pystyvät tarjoamaan nuorille oikeanlaista tukea ja apua, joka voimistaa nuorten kykyä toipua ja jatkaa eteenpäin vaikeiden kokemusten jälkeen. (Van der Kolk 2014.)

Nuoren kohtaaminen ja tukeminen ovat keskeisiä tekijöitä hänen toipumisprosessissaan seksuaalirikoksen jälkeen. Ammattilaisten traumasensitiivinen työskentely ja turvallisen ympäristön luominen auttavat nuorta käsittelemään kokemuksiaan ja vahvistavat hänen hyvinvointiaan. Näiden tukitoimien rinnalla on kuitenkin tärkeää, että nuorelle on tarjolla konkreettisia palveluita ja tukiverkostoja, jotka voivat tarjota pitkäjänteistä apua. Siirrymme nyt käsittelemään, millaisia palveluja Kymenlaakson hyvinvointialueella on tarjolla nuorille, jotka ovat joutuneet seksuaalirikoksen uhreiksi.

7 PALVELUT KYMENLAAKSON HYVINVOINTIALUEELLA

Kymenlaakson hyvinvointialueella seksuaalioikeuksien toteutumista tukevat merkittävästi sekä julkisen sektorin että kolmannen sektorin toimijat. Erityisesti kolmannen sektorin palvelut tarjoavat yksilöille konkreettista tukea ja neuvontaa, jotka täydentävät julkisia terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden tarjoamia palveluja. Kolmannen sektorin toimijat tarjoavat matalan kynnyksen palveluja ja mahdollistavat yhteydenoton ilman byrokraattisia esteitä, mikä on erityisen tärkeää, kun kyseessä on seksuaaliväkivallan uhrin tai seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöjen jäsenet. (Rikosuhripäivystys 2022; Seta 2021.)

7.1 Julkisen sektorin toimijat

Kymenlaakson hyvinvointialueella seksuaaliterveyspalvelut ja seksuaaliväkivallan uhrien tuki kuuluvat osaksi alueellista terveydenhuoltoa ja sosiaalipalve-

luja. Julkisen sektorin toimijoista tärkeimpiä ovat muun muassa terveyskeskukset, neuvolat ja sairaanhoitopiirin tarjoamat erikoispalvelut, kuten gynekologiset palvelut. (Kymenlaakson hyvinvointialue s.a.)

Kymenlaakson Seri-tukikeskus tarjoaa asiantuntevaa apua ja tukea seksuaaliväkivallan uhreille. Keskus on tarkoitettu yli 16-vuotiaille kaikista sukupuolista, jotka ovat joutuneet seksuaalirikoksen, kuten raiskauksen, kohteeksi. Se sijaitsee Kotkassa Kymenlaakson keskussairaalassa naistentauti- ja synnytysyksikön yhteydessä ja tarjoaa sekä kriisiapua että fyysistä ja psykologista tukea. Alle 16-vuotiaat saavat hoitoa keskussairaalan lastentautien yksikössä. Seri-tukikeskukseen voi hakeutua ilman lähetettä joko itse, omaisen tai viranomaisen saattamana. Apua on saatavilla välittömästi tapahtuman jälkeen ja jopa kuukauden ajan tapahtuneesta. Jos rikoksesta on kulunut yli kuukausi, tukea voi saada myös oman alueen terveysasemalta tai järjestöiltä, kuten Tukinainen, Rikosuhripäivystys ja Tyttöjen tai Poikien talo. (Kymenlaakson hyvinvointialue 2023.)

Seri-tukikeskuksen palvelut eivät edellytä rikosilmoituksen tekoa, vaikka uhreja rohkaistaan tekemään ilmoitus, jotta rikosprosessia voidaan edistää. Tämä matalan kynnyksen palvelu mahdollistaa uhrin saavan apua mahdollisimman nopeasti ja turvallisesti ilman suuria byrokraattisia esteitä. Kymenlaakson hyvinvointialueella seksuaaliväkivallan uhreilla on oikeus myös poliisin ja oikeuspalveluiden tukeen. Poliisin rooli on keskeinen rikosprosessin käynnistämisessä ja tutkinnassa. Rikosilmoituksen tekeminen ja esitutkinnan käynnistäminen ovat tärkeitä vaiheita, ja poliisi huolehtii uhrin kuulemisesta sekä mahdollisten todisteiden keräämisestä. Erityisesti seksuaalirikosten osalta poliisi tarjoaa uhreille mahdollisuuden tukeen ja neuvontaan rikosprosessin eri vaiheissa. (Poliisi s.a.)

Oikeusaputoimistot tarjoavat uhrille mahdollisuuden saada oikeudellista neuvontaa ja tukea oikeudenkäynnin aikana. Uhrilla on oikeus saada valtion maksamaa oikeusapua, mikäli hän ei pysty itse maksamaan asianajokulujaan. Oikeuspalvelut voivat myös auttaa uhria hakemaan rikosvahinkokorvauksia, mikäli rikoksen tekijä ei ole maksukyvytön. (Oikeusministeriö 2023).

Turvakoti tarjoaa tarvittaessa turvallisen ympäristön seksuaaliväkivallan uhreille ja auttaa heitä fyysisesti ja psyykkisesti vaikeassa tilanteessa. Kymenlaaksossa turvakoti Villa Jensen tarjoaa tilapäistä majoitusta ja kriisiapua seksuaaliväkivallan uhreille sekä muille väkivaltaa kokeneille henkilöille. Turvakodin henkilöstö tarjoaa paitsi turvapaikan myös psykososiaalista tukea, neuvontaa ja ohjausta eteenpäin mahdollisten jatkotoimien suhteen. Turvakoti tekee tiivistä yhteistyötä muiden viranomaisten, kuten poliisin ja sosiaalipalveluiden, kanssa, jotta uhri saisi mahdollisimman kattavaa tukea. (Kymenlaakson hyvinvointialue 2023.)

Kouluissa seksuaalikasvatus on osa opetussuunnitelmaa, ja kouluterveydenhuollon ammattilaiset tukevat nuoria seksuaaliterveyteen liittyvissä kysymyksissä (Opetushallitus 2021). Terveyskeskukset ja perusterveydenhuollon ammattilaiset tarjoavat seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluja, mutta resurssipula voi vaikuttaa palvelujen saatavuuteen ja laatuun (Kymenlaakson hyvinvointialue 2023).

7.2 Kolmannen sektorin toimijat

Kolmannen sektorin toimijat täydentävät julkisen sektorin palveluita tarjoamalla erityisesti matalan kynnyksen tukea. Kymenlaakson Kriisikeskus tarjoaa maksuttomia ja luottamuksellisia keskustelu- ja kriisipalveluita seksuaalirikoksen uhreille. Keskustelut auttavat nuoria käsittelemään traumaattisia kokemuksiaan ammattilaisten tuella. Rikosuhripäivystys (RIKU) toimii merkittävänä oikeudellisen ja emotionaalisen tuen tarjoajana. RIKU tarjoaa esimerkiksi tukihenkilöitä oikeusprosessin ajaksi sekä neuvontaa nuorille ja heidän läheisilleen siitä, mitä oikeusprosessissa tulee ottaa huomioon. Lisäksi RIKU auttaa nuoria ymmärtämään heidän oikeutensa ja ohjaa heidät tarvittaessa muihin palveluihin. (RIKU 2023a.)

Rikosuhripäivystys tarjoaa maksutonta neuvontaa, keskustelutukea ja oikeudellista apua seksuaalirikoksen uhreille. Palvelu on suunnattu kaikille rikoksen uhreille, mutta erityisesti nuoret voivat hyötyä sen tarjoamasta tuesta ja ohjauksesta. (RIKU 2023a.) Mannerheimin Lastensuojeluliitto puolestaan tarjoaa

chat- ja puhelinpalveluita, joissa nuori voi keskustella koulutettujen vapaaehtoisten kanssa anonyymisti ja luottamuksellisesti (MLL 2022).

Ensi- ja turvakotien liitto tarjoaa kriisiapua ja turvakotipalveluita erityisesti perheväkivallan ja seksuaalisen väkivallan uhreille. Turvakodeissa seksuaalirikoksen uhri saa sekä fyysistä suojaa että psykososiaalista tukea. (Ensi- ja turvakotien liitto 2022.) Lisäksi Sexpo ja Väestöliitto tarjoavat seksuaalineuvontaa sekä tukea seksuaalirikoksen kokeneille nuorille, auttaen heitä käsittelemään kokemuksiaan turvallisessa ympäristössä (Väestöliitto 2016).

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten tukemiseen erikoistuneet järjestöt, kuten Seta ja Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus, tarjoavat apua nuorille, jotka ovat kokeneet seksuaalista väkivaltaa tai häirintää. Heidän palvelunsa auttavat erityisesti nuoria, joiden identiteetti tai tausta saattaa vaikuttaa heidän saamaansa tukeen ja hoitoon. (Seta 2021.) Lisäksi Suomen Mielenterveysseura (Mieli ry) tarjoaa kriisipuhelin- ja tukipalveluita seksuaalirikoksen kokeneille nuorille sekä heidän läheisilleen, tarjoten mahdollisuuden keskustella ammattilaisten kanssa turvallisesti ja luottamuksellisesti (Mieli ry 2022).

7.3 Kymenlaakson hyvinvointialueen palvelujen vahvuudet ja heikkoudet

Kymenlaakson hyvinvointialueella seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden nuorten kohtaaminen on tärkeä ja moniulotteinen prosessi, joka sisältää havaintojemme mukaan sekä vahvuuksia että kehittämiskohteita. Laadukas tukipalvelu uhrille edellyttää monialaista yhteistyötä, saavutettavuutta ja erityistä asiantuntemusta.

Keskeinen vahvuus Kymenlaakson hyvinvointialueella on Seri-tukikeskuksen toiminta, joka tarjoaa yli 16-vuotiaille seksuaaliväkivaltaa kokeneille henkilöille maksutonta ja monialaista apua (Kymenlaakson hyvinvointialue 2023). Tukikeskus sijaitsee Kotkassa Kymenlaakson keskussairaалassa, mikä mahdollistaa kattavat lääketieteelliset palvelut sekä oikeuslääketieteelliset tutkimukset. Tukikeskuksen henkilöstö koostuu lääkäreistä, kättilöistä, sairaanhoitajista ja kriisityöntekijöistä. Lisäksi psykiatrisen sairaanhoitajan, seksuaaliterapeutin ja

sosiaalityöntekijän palvelut ovat saatavilla tarpeen mukaan. (Kymenlaakson hyvinvointialue 2023.)

Toinen keskeinen vahvuus on mielestämme tukikeskuksen saavutettavuus. Palveluihin voi hakeutua ilman lähetettä itse, omaisen tai viranomaisen saattamana yhden kuukauden sisällä tapahtuneesta (Kymenlaakson hyvinvointialue 2023). Tämä madaltaa kynnystä hakea apua ajoissa ilman pelkoa leimautumisesta. Lisäksi Kymenlaakson hyvinvointialue on panostanut uhrien oikeuksista ja turvallisuudesta tiedottamiseen sekä ammattilaisten koulutukseen, mikä parantaa palveluiden laatua ja uhrien kohtaamista (Kemppainen 2019).

Vaikka Seri-tukikeskus on vahva palvelukokonaisuus, kehittämistä tarvitaan erityisesti alle 16-vuotiaiden palvelupolussa. Heidän hoitonsa tapahtuu keskussairaalan lastentautien yksikössä, mikä voi asettaa haasteita erityisosaimisen ja resurssien suhteen (Kymenlaakson hyvinvointialue 2023). Yhdenmuikaistamalla palveluita ja varmistamalla, että myös nuoremmat uhrin saavat samanlaista erikoistunutta tukea kuin vanhemmat nuoret, voidaan parantaa palveluiden laatua ja uhrien kokemaa turvallisuutta (Jokinen 2019).

Kolmannen sektorin toimijoiden, kuten Rikosuhripäivystyksen ja Raiskauskriisikeskus Tukinaisen, kanssa tehtävää yhteistyötä voisi myös tiivistää. Näiden järjestöjen tarjoama kriisiapu ja neuvonta täydentävät hyvin julkisia palveluita, ja niiden vahvempi integrointi voisi tarjota uhrille kokonaisvaltaisempaa tukea. (RIKU 2023b.) Myös palvelujen saavutettavuudessa ja esteettömyydessä on kehittämisen varaa. Joissakin tapauksissa nuorten on vaikea päästä palveluiden piiriin, mikä voi johtua riittämättömästä tiedotuksesta tai esteettömyyden puutteesta (Pihlajamaa 2017).

Koulutuksen ja tietoisuuden lisääminen seksuaalirikosten tunnistamisessa ja uhrien kohtaamisessa on yksi keskeisimmistä kehittämisalueista. Varmistamalla, että kaikki nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset saavat asianmukaista koulutusta, voidaan parantaa uhrien tunnistamista ja ohjaamista oi-

kean avun piiriin (Sisäministeriö 2008). Ennakoiva työ ja varhaisen tuen tarjoaminen ovat myös avainasemassa seksuaalirikoksen uhrien tukemisessa (Paananen 2020).

Olemme sitä mieltä, että Kymenlaakson hyvinvointialueella on vahva perusta seksuaalirikoksen uhrien tukemisessa erityisesti Seri-tukikeskuksen kautta. Koemme, että kehittämällä edelleen alle 16-vuotiaiden palveluita, vahvistamalla yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa sekä panostamalla ammattilaisten koulutukseen, voidaan entisestään parantaa nuorten uhrien kohtaamisprosessia ja heidän saamaansa tukea.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus ovat keskeisiä tekijöitä nuoren toipumisessa seksuaalirikoksen jälkeen. On tärkeää, että nuoret ja heidän kanssaan työskentelevät ammattilaiset ovat tietoisia tarjolla olevista palveluista ja osaavat ohjata avun tarpeessa olevia oikean tuen piiriin. Jotta tukipalvelut voivat olla mahdollisimman vaikuttavia, on välttämätöntä, että ne perustuvat nuorten tarpeisiin ja tarjoavat matalan kynnyksen apua. Tämän kokonaisuuden ymmärtäminen auttaa hahmottamaan, kuinka moniammatillinen yhteistyö voi edistää nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta.

8 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Opinnäytetyön tilaajana toimii VAASI-hanke, joka on valtakunnallinen yhteistyöhanke viiden suomalaisen korkeakoulun välillä. Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto (ESR), ja sen tavoitteena on kehittää osaamista vaativassa sijaishuollossa. Käytännössä hankkeessa luodaan digitaalisia oppimiskokonaisuuksia, joiden avulla lastensuojelun toimijat voivat kehittää ammattitaitoaan. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (XAMK) on yksi hankkeeseen osallistuvista oppilaitoksista, ja sen osalta vastuussa on Juvenia, Xamkin nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Hanke käynnistyi huhtikuussa 2023 ja sen on määrä päättyä maaliskuussa 2026. VAASI-hanke saa rahoituksensa ESR:ltä, joka on EU:n rahoitusväline taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden sekä työllisyyden edistämiseksi jäsenvaltioissa. ESR:n osuus EU:n kokonaisbudjetista on noin 10 prosenttia. (Xamk 2025.)

8.1 Kehittämistyön tausta

Kehittämistyömme taustalla on tarve vastata ajankohtaiseen haasteeseen ja tuottaa konkreettista hyötyä valitulle kohderyhmälle. VAASI-hanke vastaa vaativan sijaishuollon tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista (Xamk 2025). Kehittämistyön lähtökohtana on usein käytännön tarpeesta nouseva ongelma tai kehityskohde, jonka ratkaisemiseksi tuotetaan uutta tietoa tai toimintamalli (Vilkkä & Airaksinen 2020, 14). Opinnäytetyössämme halusimme keskittyä juuri tähän. Tunnistimme kehittämistarpeen yhdessä tilaajamme kanssa ja pyrimme vastaamaan siihen toiminnallisen tuotoksen avulla, jonka muodoksi valikoitui digitaalinen oppimateriaali.

Kehittämistyömme pohjautuu aiempaan tutkimustietoon ja alan asiantuntijoiden näkemyksiin. Hirsjärven ym. (2022, 52) mukaan onnistunut kehittämistyö edellyttää vahvaa teoriapohjaa ja huolellista taustatyötä, jotta voidaan varmistaa työn vaikuttavuus ja käytännön sovellettavuus. Lisäksi kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää erilaisia menetelmiä, kuten valitsemamme sisällön analyysi, jotta työn lähtökohdat perustuvat luotettavaan ja ajantasaiseen tietoon (Kananen 2017, 25).

Kehittämistyömme taustaa tarkasteltaessa on myös huomioitava työelämän tarpeet. Työmme tavoitteena on luoda sellainen ratkaisu, joka tukee käytännön toimintaa ja tarjoaa uuden näkökulman tai työkalun kohderyhmämme käyttöön. Tämän vuoksi kehittämistyömme ei perustu pelkästään teoriaan, vaan myös käytännön kokemuksiin ja palautteeseen, jotka auttavat muokkaamaan lopputulosta mahdollisimman hyödylliseksi ja toimivaksi. (Vilkkä & Airaksinen 2020, 21.)

8.2 Aikaisempi yhteistyö

Toisella opinnäytetyön tekijällä on aiempaa kokemusta yhteistyöstä VAASI-hankkeen kanssa. Aikaisempi yhteistyö toteutui projektityökurssin muodossa yhteistyössä hankkeen kanssa, jolloin tarkoitus oli tuottaa digitaalista oppimateriaalia hankkeelle väkivallan kohtaamisesta sijaishuollossa. Projektikurssin aikana VAASI-hankkeen omat tavoitteet alkoivat jo tämän kurssin myötä hah-

mottua selkeämmin. Kurssilla toteutettu materiaali keskittyi tukemaan lastensuojelun ammattilaisia haastavien ja väkivaltaisten tilanteiden käsittelyssä, tarjoten heille työkaluja turvalliseen ja ammatilliseen toimintaan. Yhteistyö hankkeen kanssa antoi arvokasta käytännön kokemusta digitaalisen oppimateriaalin tuottamisesta, sekä syvensi ymmärrystä lastensuojelutyöntekijöiden vaatavuudesta. Tämä kokemus on ollut merkityksellinen myös opinnäytetyön kannalta, sillä se on antanut pohjan aiheeseen perehtymiselle ja kehittämistyölle hankkeen parissa.

Aikaisempi yhteistyö VAASI-hankkeen kanssa herätti kiinnostuksen digitaalisen oppimateriaalin tuottamiseen ja vaativan sijaishuollon teemoihin. Kokemus väkivallan kohtaamiseen liittyvän materiaalin kehittämisestä vahvisti halua jatkaa aiheen parissa myös opinnäytetyössä. Alkuperäinen ajatus opinnäytetyölle syntyi tämän projektin pohjalta, mutta työn aihe kehittyi matkan varrella. Vaikka lähtökohtana oli väkivallan kohtaaminen, tarkentui fokus lopulta seksuaalirikosten teemaan. Tämä muutos syntyi VAASI-hankkeen tarpeesta tuottaa nimenomaan seksuaalirikoksiin kohdennettua materiaalia.

8.3 Tavoitteet ja hyödynsaajat

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisia tukipalveluja seksuaalirikoksia kokeneille nuorille on tarjolla Kymenlaakson alueella, erityisesti kolmannen sektorin näkökulmasta. Työssä tarkastellaan julkisten ja kolmannen sektorin palveluiden käytäntöjä ja tunnistetaan toimivimmat mallit, vahvuudet sekä kehittämistarpeet. Tavoitteena on luoda visuaalinen oppimateriaali, joka havainnollistaa palvelupolkua ja tukee ammattilaisten sekä nuorten kanssa tehtävää työtä. Opinnäytetyön tarkoitus on vastata seuraaviin kehittämiskysymyksiin:

Millaisia toimintamalleja ja käytäntöjä on kehitetty seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden nuorten kohtaamiseen ja tukemiseen erityisesti Kymenlaakson alueella?

Mitkä ovat Kymenlaakson alueen palveluiden keskeiset vahvuudet ja kehittämiskohteet seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen nuoren kohtaamisen prosessissa?

8.4 Työn merkitys ja hyödyntäminen

Opinnäytetyön keskiössä on ammattilaisten tueksi kehitettyjen toimintamallien ja työkalujen luominen. Näiden avulla pyritään edistämään turvallista ja empaattista vuorovaikutusta sekä auttamaan nuorten tarpeiden tunnistamisessa. Tavoitteena on varmistaa, että nuoret saavat oikea-aikaista tukea, kuten kriisipalveluja, terapiaa ja oikeudellista apua. Lisäksi pyritään vahvistamaan ammattilaisten osaamista nuorten tukemisessa ja luottamusta omiin kykyihinsä kohdata haavoittuvassa asemassa olevia nuoria. Kolmannen sektorin rooli on keskeinen, sillä se täydentää julkisia palveluja tarjoamalla joustavia tukirakenteita. Opinnäytetyön avulla lisätään tietoisuutta näistä palveluista ja pyritään parantamaan niiden hyödyntämistä lastensuojelussa.

Opinnäytetyön keskeinen kohderyhmä ovat lastensuojelun ammattilaiset, erityisesti sijaishuollon työntekijät, jotka kohtaavat seksuaalirikoksia kokeneita nuoria. Työ tarjoaa heille ajantasaista tietoa ja konkreettisia toimintamalleja nuorten sensitiiviseen ja ammattitaitoiseen tukemiseen. Myös muut ammattilaiset, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät, poliisi ja kouluterveydenhuolto, hyötyvät työstä, koska he tekevät tiivistä yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Työn merkitys korostuu erityisesti käytännön kehittämistyössä ja eri toimijoiden yhteistyön vahvistamisessa. Tuloksia voidaan hyödyntää kolmannen sektorin palveluiden kehittämisessä, ammattilaisten koulutuksessa ja tukipalveluiden parantamisessa. Opinnäytetyö edistää julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä, mikä parantaa palveluiden laatua ja saatavuutta, ja vahvistaa asiantuntemuksen yhdistämistä nuorten tukemiseksi.

Vaikka opinnäytetyö on suunnattu ammattilaisille, sen vaikutukset ulottuvat myös nuoriin ja heidän tukiverkostoihinsa. Kun ammattilaiset saavat lisää tietoa ja työkaluja, heidän kykynsä kohdata ja tukea seksuaalirikoksia kokeneita

nuoria paranee. Tämä voi merkittävästi parantaa tuen sensitiivisyyttä ja yksilöllisyyttä. Opinnäytetyön suurin hyöty kohdistuu seksuaalirikoksia kokeneisiin nuoriin, joiden hyvinvointia ja toipumista työ tukee. Kehittämällä konkreettisia palvelupolkuja ja työkaluja varmistetaan, että nuoret saavat tarvitsemansa avun tehokkaasti ja helposti. Käytännönläheinen lähestymistapa takaa, että tukitoimet ovat monipuolisia ja tutkittuun tietoon perustuvia, mikä edistää nuorten turvallisuutta ja toipumista.

9 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Toiminnallinen opinnäytetyö yhdistää käytännön toteutuksen ja teoreettisen tarkastelun. Sen tavoitteena on tuottaa konkreettinen tuotos, kuten opas, tapahtuma tai digitaalinen materiaali, ja samalla analysoida ja perustella sen toteutusta teoreettisesta näkökulmasta. (Vilkkä & Airaksinen 2020, 9.)

Valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön, koska halusimme yhdistää teoreettisen tiedon ja käytännön toteutuksen. Tavoitteenamme oli luoda konkreettinen tuotos, joka palvelee kohderyhmäämme ja on hyödynnettävissä käytännössä. Toiminnallinen opinnäytetyö mahdollisti meille myös luovan ja käytännönläheisen työskentelytavan, jossa pystyimme kehittämään omaa ammatillista osaamistamme samalla, kun tuotimme hyödyllistä materiaalia valitsemastamme aiheesta. (Kananen 2017, 18.) Lisäksi toiminnallinen opinnäytetyö sopi parhaiten opinnäytetyömme ja tilaajamme tavoitteisiin, koska halusimme keskittyä ratkaisukeskeiseen tekemiseen pelkän teoreettisen tarkastelun sijaan. Tämä lähestymistapa antoi meille mahdollisuuden suunnitella ja toteuttaa projekti, joka vastaa työelämän tarpeisiin ja tukee näin ollen myös omaa ammatillista kasvuamme. (Hirsjärvi ym. 2022, 45.)

Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta: produktista ja sen raportista. Produkti on varsinainen käytännön tuotos, kun taas raportti kuvaa sen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Lisäksi raportissa käsitellään aiheeseen liittyvää teoriaa ja perustellaan valintoja tutkimustiedon avulla. (Hirsjärvi ym. 2022, 45.) Keskeistä on työn arviointi ja reflektointi, joissa tarkastellaan prosessin onnistumista sekä tuotoksen soveltuvuutta käytäntöön (Kananen 2017, 32).

9.1 Prosessin kuvaus

Syyskuussa 2024 päätimme ryhtyä tekemään opinnäytetyötä yhdessä, sillä meitä molempia kiinnosti väkivaltatyön teema ja halusimme perehtyä siihen syvällisemmin. Aihe tuntui merkitykselliseltä ja ajankohtaiselta, ja koimme sen tarjoavan meille sekä ammatillisesti että henkilökohtaisesti arvokasta oppia. Alusta asti tiesimme, että haluamme lähestyä aihetta monipuolisesti ja tarkastella sitä eri näkökulmista, mutta opiskelukiireet ja työelämän vaatimukset rajoittivat mahdollisuuksiamme edetä suunnitelmiamme mukaisesti heti alussa. Arjen kiireiden keskellä aikataulujen yhteensovittaminen osoittautui haasteelliseksi, eikä meillä ollut mahdollisuutta paneutua aiheeseen niin nopeasti ja syvällisesti kuin alun perin toivoimme. Tästä huolimatta olimme motivoituneita ja sitoutuneita työhön, ja vähitellen pääsimme rakentamaan opinnäytetyöllemme selkeämpää suuntaa.

Marraskuussa toinen meistä kertoi, että opettaja oli lähestynyt häntä VAASI-hankkeelle tehdyn projektityön yhteydessä ja ehdottanut, että tekisimme opinnäytetyön hankkeelle. Sähköpostikeskustelujen jälkeen saimme toimeksiantannon, jossa meille annettiin melko vapaasti tilaa aiheen tarkentamiseen.

Tammikuussa 2025 pidimme tapaamisen toimeksiantajan kanssa Teamsin välityksellä, ja siinä yhteydessä opinnäytetyön aihe alkoi hahmottua tarkemmin. Toimeksiantajan toiveiden mukaisesti päätimme tehdä produktiivisen opinnäytetyön, jossa laadimme sähköisen oppimateriaalin seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen nuoren kohtaamisesta VAASI-hankkeen käyttöön sijaishuollon työkentälle kehittämään henkilöstön osaamista. Kuvassa 3 on havainnollistettu tekemämme yhteistyöprosessin vaiheet VAASI-hankkeen kanssa.

YHTEISTYÖ VAASI-HANKKEEN KANSSA

SUUNNITTELU

- Palaverit
- Sähköpostiketjut
- Teoreettiseen tietopohjaan perehtyminen
- Kehittämismenetelmän valinta (sisällönanalyysi)

TOTEUTUS

- Aineistoon perehtyminen
- Aineiston analysointi ja luokittelu
- Materiaalin sisällön luominen
- Visuaalisen ilmeen luominen

ARVIOINTI

- Webropol-kyselyn luominen
- Vastausten analysointi
- Materiaalin kehittäminen saadun palautteen pohjalta

TULOKSET

- Digitaalinen oppimateriaali sijaishuollon osaamisen kehittämiseen
- Ohjeita ja suosituksia ammattilaisille hyväksi havaituista käytännöistä

Kuva 3. Kehittämisprosessi

Ensimmäiseksi keskityimme teoriapohjan rakentamiseen ja lähteiden etsimiseen. Palautimme mieleemme koulussa saadut ohjeet tietokantojen hyödyntämisestä ja käytimme Kaakkurin tietokantaa, mutta sieltä emme löytäneet riittävästi aiheeseemme liittyvää materiaalia. Sen sijaan löysimme hyödyllisiä lähteitä THL:n ja Terveyskirjaston tietokannoista, sekä kirjallisuudesta, jota oli saatavilla eri kirjastoista. Lisäksi etsimme kansainvälisiä artikkeleja, tutkimuksia ja kirjallisuutta aiheesta. Koska toinen meistä on asunut Yhdysvalloissa, englanninkielisten lähteiden hyödyntäminen oli hänelle helppoa. Vaikka suosituksena on käyttää pääosin ajankohtaisia lähteitä, päätimme hyödyntää myös muutamaa vanhempaa teosta, sillä ne ovat alan keskeisiä ja laajalti viitattuja perusteoksia, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi aihepiirin tutkimukseen. Kyseiset lähteet tarjoavat teoreettista perustaa, jota myöhemmät teokset tai tutkimukset ovat edelleen kehittäneet. Niiden sisältämä tieto on edelleen relevanttia, eikä niiden keskeisiä käsitteitä tai teorioita ole kumottu uudemmissa teoksissa tai tutkimuksissa.

Suunnitteluvaihe eteni nopeasti, ja tammikuussa järjestetyn aloitusseminaarin jälkeen aloimme kirjoittaa raportin teoriaosuutta. Helmikuun loppuun asti työskentelimme aktiivisesti, mutta koska molemmilla oli kokopäivätöitä, teimme suurimman osan työstä itsenäisesti. Yhteydenpito tapahtui pääasiassa WhatsAppin, SharePointin ja Teamsin kautta. Toimeksiantajan kanssa pidimme muutaman tapaamisen Teamsissa ja olimme yhteydessä myös sähköpostitse.

Opinnäytetyömme osana käytimme Canvaa digitaalisen oppimateriaalin luomiseen, sillä se tarjosi visuaalisesti houkuttelevan ja helppokäyttöisen alustan tiedon esittämiseen. Canvan avulla pystyimme tuottamaan selkeän ja informatiivisen materiaalin, joka tuki tutkimuksemme aihetta ja teki sisällöstä helposti omaksuttavaa.

Ensimmäisessä vaiheessa määrittelimme oppimateriaalin tavoitteet ja kohde-ryhmän. Halusimme varmistaa, että materiaalimme oli paitsi visuaalisesti miellyttävä myös pedagogisesti toimiva. Tämän jälkeen suunnittelimme sisällön rakenteen ja jäsensimme sen loogisiin osiin. Canvan käyttö osoittautui tehokkaaksi ja käyttäjäystävälliseksi ratkaisuksi oppimateriaalin tuottamiseen. Sen avulla pystyimme luomaan selkeän ja visuaalisesti houkuttelevan kokonaisuuden. Oppimateriaali valmistui helmikuussa ja lähetimme sen toimeksiantajalle.

Loimme lisäksi Webropol-kyselyn, jonka lisäsimme toimeksiantajallemme liitteeksi ensimmäiseen versioon oppimateriaalista. Kyselyn laatiminen oli tärkeä osa prosessiamme, sillä sen avulla saimme kerättyä arvokasta tietoa kohde-ryhmältämme ja muodostettua johtopäätöksiä, joiden avulla saimme materiaalia kehitettyä vastaamaan entistä paremmin sijaishuollon ammattilaisten tarpeisiin.

Halusimme myös varmistaa, että kyselylomake oli selkeä, kattava ja sisälsi vain olennaisia kysymyksiä, jotta vastaajien olisi mahdollisimman helppo osallistua. Toimeksiantajan yhteyshenkilö antoi meille tärkeää palautetta kyselystä, jonka avulla saimme myös siitä mahdollisimman toimivan. Laadimme sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä, jotta saimme sekä määrällistä että laadullista tietoa vastauksista. Hyödynsimme ohjelman eri kysymystyyppejä, kuten monivalintoja, asteikkoja ja avoimia vastauskenttiä, jotta pystyimme keräämään mahdollisimman monipuolisia vastauksia. Kiinnitimme erityistä huomiota kysymysten loogiseen etenemiseen ja selkeään muotoiluun, jotta vastaajat ymmärsivät ne helposti. Yhteyshenkilö jakoi Webropol-kyselymme yhteistyökumppaneille, kuten väkivaltatyön asiantuntijoille ja sijaishuollon ammattilaisille, joiden näkemykset ja kokemukset olivat keskeisiä materiaalimme kehittämisen kannalta.

Maaliskuussa saimme palautetta materiaalista, jonka pohjalta teimme tarvittavat korjaukset ja paransimme ulkoasua. Kun materiaali oli valmis, jatkoimme opinnäytetyön raportin kirjoittamista. Kävimme läpi teoriaosuuden ja pohdimme, tarvitsisiko siihen tehdä muutoksia tai lisätä tietoa. Lopulta tulimme siihen tulokseen, että työn laajuus oli sopiva.

Viimeisessä vaiheessa ennen esitarkistusta hioimme vielä raporttia ohjaavalta opettajalta saamamme palautteen pohjalta. Ohjaavan opettajan antamat kommentit ovat olleet tärkeä osa prosessia. Kommenttien pohjalta olemme selkeyttäneet joitakin osia työstä, kuten teoreettista viitekehystä ja pohdintaosioita, jotta ne tukisivat paremmin aiheemme käsittelyä. Lisäksi olemme tehneet muutoksia työn rakenteeseen, jotta se olisi helpommin luettavissa myös täysin ulkopuolisille henkilöille. Lisäksi maaliskuun aikana olemme lisänneet prosessin eri vaiheita kuvaavia taulukoita ja kuvia, jotka havainnollistavat keskeisiä löydöksiä ja tukevat työn luonteen esittämistä selkeämmässä ja visuaalisesti ymmärrettävässä muodossa. Näiden muutosten myötä opinnäytetyö on tullut entistä johdonmukaisemmaksi ja jäsenellymmäksi, ja se vastaa paremmin asetettuja tavoitteita ja ohjaavan opettajan antamaa palautetta.

9.2 Kehittämismenetelmänä sisällönanalyysi

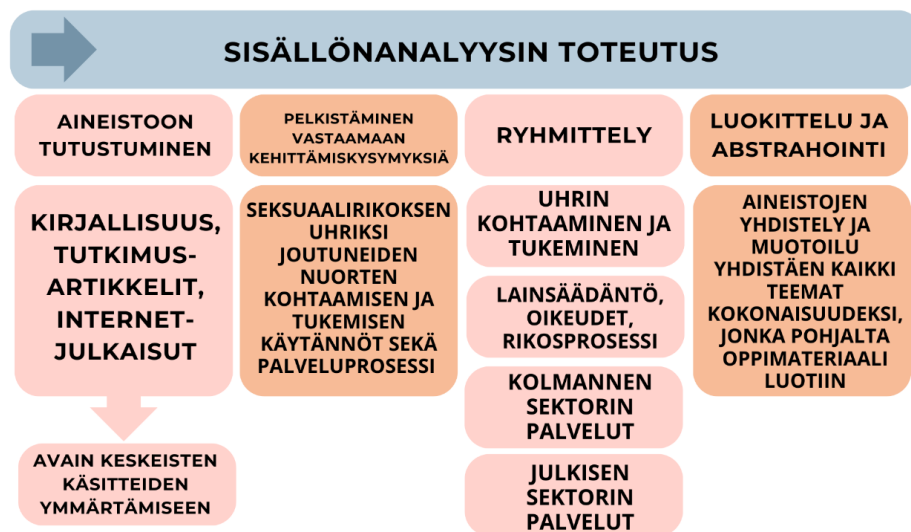
Sisällönanalyysi on laadullinen tutkimusmenetelmä, jota voidaan hyödyntää kehittämistyössä aineiston systemaattiseen tarkasteluun ja tulkintaan. Sen tavoitteena on tiivistää laajaa aineistoa ymmärrettävään ja selkeään muotoon sekä tunnistaa keskeisiä teemoja ja merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91.) Sisällönanalyysi sopii hyvin kehittämistyöhömmä, sillä sen avulla voimme käsitellä esimerkiksi kirjallisuutta, haastatteluaineistoa tai muuta dokumentoitua tietoa ja jäsentää siitä esiin nousevia olennaisia näkökulmia.

Sisällönanalyysin etuna on sen joustavuus ja sovellettavuus erilaisiin aineistoihin. Se mahdollistaa kehittämistyöhön liittyvän aineiston syvällisen tarkastelun ja auttaa tuottamaan perusteltuja johtopäätöksiä, joiden pohjalta voidaan kehittää uusia toimintamalleja tai käytäntöjä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 97.) Tästä

syystä sisällönanalyysi on toimiva menetelmä opinnäytetyömme kehittämissi-
ossa.

9.3 Sisällönanalyysin toteutus

Sisällönanalyysi etenee kolmessa vaiheessa: valmistelussa, organisoinnissa ja raportoinnissa (Vilka 2023, 70). Eri vaiheet toteutettiin taulukkomuodossa, mikä selkeytti aineiston jäsentämistä ja mahdollisti havaintojen systemaattisen tarkastelun. Oheinen kuva 4 havainnollistaa kokonaisuutena sisällönanalyysimme vaiheita: aineistoon tutustumista, pelkistämistä, ryhmittelyä ja abstrahointia.

Kuva 4. Sisällönanalyysin toteutus

Ensimmäinen vaihe keskittyy tutkimusaineiston yksinkertaistamiseen. Tämä tarkoittaa alkuperäisten ilmaisujen tiivistämistä ja samankaltaisten ilmaisujen ryhmittelyä. Yhteen kuuluvat sanat yhdistetään, ja ne kootaan taulukkoon alilekkain. Tätä tiivistämisprosessia kutsutaan redusoinniksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92.)

Sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa voidaan hyödyntää monia eri menetelmiä. On tärkeää valita menetelmä, joka tuntuu itselle selkeältä ja hyödylliseltä. (Vilka 2023, 70.) Ennen analyysin aloittamista tutustuimme huolellisesti eri aineistoihin, kuten kirjallisuuteen, tutkimusartikkeleihin ja opinnäytetyöhön liittyviin dokumentteihin. Tämä auttoi meitä ymmärtämään aihepiirin keskeiset käsitteet ja aikaisempien tutkimusten näkökulmat. Taulukossa 2 esitellään ilmaisuja, joita pelkistimme sisällönanalyysin toteutuksessa.

Taulukko 2. Esimerkkejä pelkistämisestä

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistys
Nuorten kokemien seksuaalirikosten vaikutukset voivat ulottua laajasti nuoren elämään, vaikuttaen muun muassa mielenterveyteen, sosiaalisiin suhteisiin, koulunkäyntiin ja elämänhallintaan. Nuoret voivat kokea syrjäytymistä ja heikentyvää uskoa yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen. (Peltonen & Ellonen 2021a.)	Seksuaalirikokset vaikuttavat nuorten mielenterveyteen ja elämänhallintaan.
Seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen nuorena voi aiheuttaa monenlaisia mielenterveysongelmia, kuten masennusta, ahdistusta, posttraumaattista stressihäiriötä (PTSD) ja itsetunto-ongelmia. Nuori voi myös kokea eristäytymistä ja epäluottamusta toisiin ihmisiin, mikä voi pitkällä aikavälillä heikentää elämänlaatua ja vaikeuttaa elämänhallintaa. (Van der Kolk 2014, 245.)	Seksuaalirikos voi aiheuttaa vakavia mielenterveysongelmia.
Nuorten seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden tukipalvelut ovat moninaiset ja sisältävät muun muassa kriisikeskusten tarjoamat ensiavun palvelut, psykologisen ja psykiatrisen tuen sekä oikeudellisen neuvonnan. Tärkeää on myös tukea nuoren sosiaalisia suhteita ja elämänhallintaa tarjoamalla pitkäaikaisia tukipalveluja. (THL 2021a.)	Seksuaalirikoksen jälkeen nuorelle tarjotaan tukea kriisikeskuksista ja terapiasta.
Palveluprosessin haasteita nuorten seksuaalirikosten uhrien tukemisessa ovat muun muassa palveluiden saavutettavuus, pitkät jonotusajat, palveluiden jakautuneisuus eri alueille ja nuorten pelot paljastaa kokemansa rikos. Erityisesti nuoret voivat kokea, etteivät he saa tarvitsemaansa tukea tai he eivät tiedä, mistä apua voisi hakea. (Pihlajamaa 2017, 80.)	Pitkät jonot ja palvelujen saatavuusongelmat vaikeuttavat nuorten avunsaantia.
Traumatietoinen työote on keskeinen lähestymistapa nuorten tukemisessa seksuaalirikosten jälkeen. Tämä työote huomioi nuoren trauman vaikutukset ja tarjoaa turvassa olevaa, ymmärtävää ja kunnioittavaa kohtelua. Traumatietoisuus on erityisen tärkeää, sillä nuorten psyyke voi olla herkkä ja he voivat kokea vaikeuksia luottaa auttaviin ammattilaisiin. (Andelin & Kivistö 2022, 113.)	Traumatietoisuus tukee nuorta turvallisesti ja ymmärtäväisesti.
Seksuaalirikosten uhrien oikeudet ovat turvattuja lainsäädännön kautta, ja niiden toteutuminen on tärkeää nuorten turvallisuuden ja oikeudenmukaisen kohtelun kannalta. Nuorten oikeudet seksuaalirikosten jälkeen, kuten oikeus saada tukea ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, ovat keskeisiä, jotta heidän kokemat vääryydet saadaan korjattua. (Oikeusministeriö 2023.)	Lainsäädäntö turvaa nuorten oikeudet seksuaalirikosten jälkeen.
Koulutus ja ennaltaehkäisy ovat keskeisiä osia nuorten seksuaalirikosten ehkäisyssä. Koulutuksessa tulisi korostaa seksuaalioikeuksien ymmärtämistä, väkivallan ehkäisyä sekä turvallisen ja kunnioittavan käyttäytymisen malleja. Erityisesti kouluissa ja nuorisotyössä voidaan vaikuttaa nuorten asenteisiin ja ehkäistä seksuaalirikoksia ennen kuin ne tapahtuvat. (Opetushallitus 2021.)	Koulutus ja ennaltaehkäisy voivat estää seksuaalirikoksia nuorten keskuudessa.
Seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden nuorten tukemisessa on keskeistä monialainen yhteistyö eri asiantuntijoiden välillä. Tämä yhteistyö voi sisältää sosiaalipalvelut, terveydenhuollon, oikeusapupalvelut sekä nuorten kanssa työskentelevät järjestöt. Monialainen tiimityö takaa, että nuori saa laaja-alaista tukea ja että palvelut ovat johdonmukaisia. (Kananen 2017, 33.)	Monialainen yhteistyö takaa nuorelle kattavan tuen.

Pelkistämisen jälkeen seuraava vaihe on ryhmittely, jossa samankaltaisia sanoja ja ilmauksia luokitellaan alaluokkiin. Ryhmittelyprosessia kuvaa taulukko 3. Jokaiselle alaluokalle annetaan selkeä ja kuvaava nimi, joka tiivistää sen sisällön. Tätä vaihetta kutsutaan klusteroinniksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92, 93.) Toteutimme tämän niin, että poimitut ilmaisut ryhmiteltiin niiden sisältämien merkitysten perusteella. Tämä vaihe auttoi tunnistamaan aineistosta toistuvia teemoja ja keskeisiä näkökulmia.

Taulukko 3. Esimerkkejä ryhmittelystä

Pelkistys	Alaluokka
Seksuaalirikokset vaikuttavat nuorten mielenterveyteen ja elämänhallintaan.	Nuorten kohtaamat seksuaalirikokset
Seksuaalirikos voi aiheuttaa vakavia mielenterveysongelmia.	Seksuaalirikosten vaikutukset mielenterveyteen
Seksuaalirikoksen jälkeen nuorelle tarjotaan tukea kriisikeskuksista ja terapiasta.	Nuorten tukipalvelut seksuaalirikosten jälkeen
Pitkät jonot ja palvelujen saatavuusongelmat vaikeuttavat nuorten avunsaantia.	Palveluprosessin haasteet
Traumatietoisuus tukee nuorta turvallisesti ja ymmärtäväisesti.	Traumatietoisuus
Lainsäädäntö turvaa nuorten oikeudet seksuaalirikosten jälkeen.	Lainsäädäntö
Koulutus ja ennaltaehkäisy voivat estää seksuaalirikoksia nuorten keskuudessa.	Koulutus
Monialainen yhteistyö takaa nuorelle kattavan tuen.	Monialainen yhteistyö

Lopuksi teimme luokittelun ja abstrahoinnin eli ryhmitellyt teemat yhdistettiin laajempiin kategorioihin, jotta aineiston pohjalta voitiin tehdä laajempia johtopäätöksiä ja hahmottaa aihekokonaisuutta kattavammin. Tämä vaihe mahdollisti tulosten kytkemisen teoreettiseen viitekehykseen ja kehittämistyön tavoitteisiin. Abstrahointia esitellään taulukossa 4.

Abstrahoinnilla pyrittiin myös syventämään ymmärrystä siitä, miten eri teemat ja näkökulmat liittyivät toisiinsa, ja miten ne ilmensivät tutkimuksen keskeisiä kysymyksiä. Prosessi tukee myös kehittämistyön tavoitteiden selkeyttämistä, sillä se auttoi meitä suuntaamaan huomiota niihin osa-alueisiin, jotka olivat olennaisimpia kehittämis- ja parannusehdotuksille. Näin ollen luokittelun ja abstrahoinnin kautta tehty jäsenitys ei ainoastaan syventänyt aineiston ymmärrystä, vaan myös teki mahdolliseksi, että sisällönanalyysi ja kehittämistyön

tavoitteet nivoutuivat yhteen, ja niitä voitiin käsitellä laajemmassa kontekstissa.

Taulukko 4. Esimerkki abstrahoinnista

Alaluokka	Pääluokka
Nuorten kohtaamat seksuaalirikokset	Seksuaalirikokset ja niiden vaikutukset
Seksuaalirikosten vaikutukset mielenterveyteen	Seksuaalirikokset ja niiden vaikutukset
Nuorten tukipalvelut seksuaalirikosten jälkeen	Tukitoimet ja palvelut
Palveluprosessin haasteet	Tukitoimet ja palvelut
TraumatiETOisuus	Koulutus ja osaaminen
Lainsäädäntö	Lainsäädäntö ja oikeudet
Koulutus	Koulutus ja osaaminen
Monialainen yhteistyö	Yhteistyö ja verkostot

Sisällönanalyysin pohjalta ryhmittelimme aineistosta esiin nousseet keskeiset teemat, kuten nuorten tukemisen menetelmät ja ammattilaisten tiedontarpeet. Se ohjasi oppimateriaalin suunnittelua ja kehittämistä. Näiden teemojen perusteella pystyimme tuottamaan selkeän ja jäsenneilyn oppimateriaalin rakenteen ja sisällön. Kokosimme analyysista nousseiden keskeisten teemojen pohjalta erilaisia testikokonaisuuksia, joiden pohjalta lopullinen materiaalimme kehittyi muotoonsa. Analyysin perusteella varmistimme, että oppimateriaali vastasi sijaishuollon ammattilaisten tarpeisiin, soveltui työarkeen ja tarjosi käytännönläheisiä työkaluja seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden nuorten kohtaamiseen ja tukemiseen.

10 TUOTOKSET

Tässä kappaleessa esittelemme kehittämisprosessin konkreettiset tuotokset. Tuotokset voivat olla esimerkiksi uusia toimintamalleja, suosituksia, raportteja tai muita aineistoja, jotka syntyvät työn aikana. Niiden sisältöä ja merkitystä tarkastellaan suhteessa tutkimuksen tavoitteisiin sekä aiempaan tietoon. (Vilkkä 2023, 85.) Lisäksi tässä kappaleessa pohdimme, miten tuotoksia voidaan hyödyntää käytännössä ja kehittää edelleen.

10.1 Opinnäytetyön tuotokset

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi visuaalinen ja käytännönläheinen oppimateriaali, joka esittelee seksuaalirikoksia kokeneiden nuorten tukemiseen soveltuvan palvelupolun. Materiaali on PDF-muodossa, jotta sitä voidaan hyödyntää niin digitaalisena, kuin tarvittaessa tulostettunakin versiona. Materiaali on laajuudeltaan 15 sivua ja viimeisellä sivulla on linkkejä tärkeisiin lähteisiin, jotka toimivat samalla lisäkoulutusmateriaalina oppaan käyttäjille.

Erityistä huomiota materiaalissa kiinnitetään kolmannen sektorin rooliin ja sen hyödyntämiseen lastensuojelun kentällä. Materiaalin selkeys ja visuaalinen houkuttelevuus varmistavat sen monipuolisen käytettävyyden eri ammattilaisten työssä. Materiaali tarjoaa käytännön ohjeita ja suosituksia ammattilaisille sekä esimerkkejä hyväksi havaituista käytännöistä. Oppimateriaali sisältää yksityiskohtaisen palvelupolun kuvauksen, joka esittelee vaiheittain, miten nuoria voidaan tukea eri palveluiden avulla ja miten nuoren prosessi etenee, kun hän joutuu seksuaalirikoksen uhriksi. Opas antaa myös ohjeita teoreettisen viitekehjemme pohjalta hyväksi todetuista malleista, jotka liittyvät rikoksen kohdanneen nuoren kohtaamiseen.

Valmis materiaali luovutetaan VAASI-hankkeelle, joka jakaa sen lastensuojelun ja sijaishuollon ammattilaisille. Valmistuttuaan oppimateriaali otetaan käyttöön VAASI-hankkeen koulutuksissa, ja sen vaikuttavuutta seurataan osana hankkeen arviointiprosessia. Näin voidaan tarkastella materiaalin pitkäaikaisia vaikutuksia ja sen merkitystä nuorten tukemisen kehittämisessä. Arviointimenetelmät takaavat, että lopputulos on selkeä, helposti omaksuttava ja sovellettavissa kohderyhmälle.

10.2 Tuotoksen arviointi ja onnistumisen mittaaminen

Opinnäytetyömme tuotoksen arviointi ja onnistumisen mittaaminen toteutetaan osana VAASI-hanketta Webropol-kyselyn avulla. Arvioinnin tavoitteena on kerätä palautetta tuotoksen hyödyllisyydestä, käytettävyydestä ja vaikuttavuudesta kohderyhmän näkökulmasta (Hirsjärvi ym. 2022, 195). Webropol-kysely

mahdollistaa systemaattisen palautteen keräämisen ja analysoinnin. Kysely sisältää sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä, joiden avulla saamme sekä määrällistä että laadullista tietoa tuotoksen toimivuudesta. Suljetut kysymykset antavat numeerista dataa esimerkiksi siitä, kuinka hyvin tuotoksen sisältö vastaa kohderyhmän tarpeisiin, kun taas avoimet kysymykset tarjoavat syvällisempiä näkemyksiä ja kehitysehdotuksia (Vilkkä & Airaksinen 2020, 78).

Kerätty aineisto analysoidaan, jolloin saamme selkeän kuvan tuotoksen vahvuuksista ja mahdollisista kehityskohdista. Arvioinnin perusteella voimme myös varmistaa, että tuotoksemme tukee VAASI-hankkeen tavoitteita ja on aidosti hyödyllinen kohderyhmälle.

10.3 Kyselyn vastausten analyysi ja niiden merkitys opinnäytetyön tuotoksen arvioinnissa

Opinnäytetyömme yhteydessä toteutettu kysely pyrki arvioimaan VAASI-hankkeen digitaalisen oppimateriaalin soveltuvuutta, selkeyttä ja käytettävyyttä lastensuojelun kentällä. Vastausten perusteella voidaan analysoida, miten materiaali vastaa kohderyhmän tarpeisiin ja miten sitä voidaan edelleen kehittää, jotta sen hyöty ja vaikuttavuus olisivat mahdollisimman suuret. Vastaajina olivat lastensuojelun eri ammattilaiset, kuten sosiaalityöntekijät, esihenkilöt ja ohjaajat, jotka ovat suoraan tekemisissä oppimateriaalin aiheen kanssa. Vastaajadataa esitellään taulukossa 5. Vastauksia kyselyymme saimme viisi kappaletta ja tämä oli mielestämme riittävä määrä tarpeeseemme, koska tarkoituksemme oli palautteen perusteella kehittää materiaalia entistä toimivammaksi, eikä kerätä aineistoa tutkimuksen tekemiseen.

Taulukko 5. Vastaajien ammatit/roolit

Kirjoita alle ammattisi tai roolisi kyselyn vastaajana esim. "Vastaan kyselyyn sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisen roolissa."

Ammatti/rooli

lastensuojelun esihenkilö

sosiaalityöntekijä

kätilä

sijaishuollon pienryhmäkodin ohjaaja

Vastaan entisenä terveydenhuollon ammattilaisena

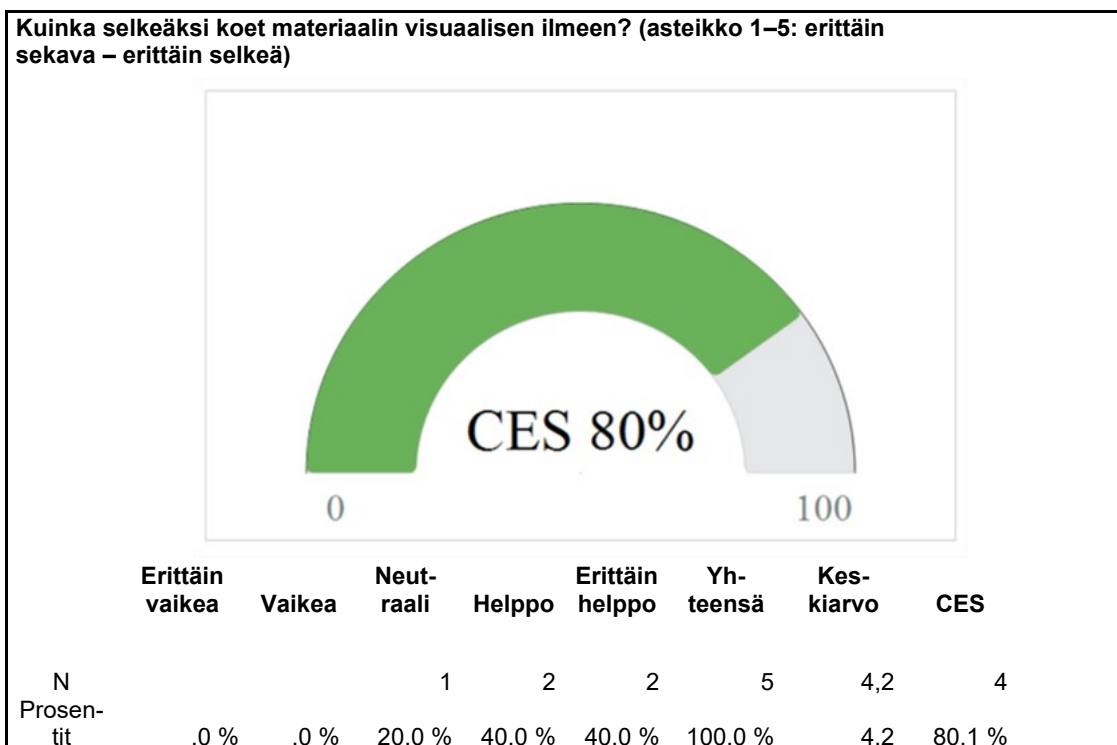
Kyselyyn vastanneet antoivat materiaalin visuaaliselle ilmeelle keskiarvon 4.2 asteikolla 1–5, mikä osoittaa, että materiaali koettiin pääosin selkeäksi ja visuaalisesti onnistuneeksi. Kuitenkin yksi vastaaja toi esiin toiveen rauhallisemmasta ilmeestä, esimerkiksi värien käytön osalta.

"Visuaalisuus varmasti nuorempien mieleen, itse olisi kaivannut ehkä hiukan "rauhallisempaa" ilmettä. Ehkä värien käyttö tms." (Kyselyn vastaaja).

Tämä huomio on tärkeä, sillä se korostaa käyttäjäystävällisyyden merkitystä eri kohderyhmien näkökulmasta. Materiaalia muokattiin värimaailmaltaan hieman rauhallisemmaksi ja yhtenäisemmäksi. Näin materiaali säilyttää kiinnostavan visuaalisen ilmeensä, mutta on yleisilmeeltään hieman rauhallisempi, jolloin erityyppiset käyttäjät ovat pystytyt huomioimaan ulkoasussa.

Lisäksi voidaan todeta, että materiaalin rakenne koettiin yksimielisesti loogiseksi ja helppokäyttöiseksi, sillä kaikki vastaajat (100 %) ilmoittivat sen olevan selkeä ja helposti omaksuttava. Tämä tulos vahvistaa mielestämme käsitystä siitä, että oppimateriaalin suunnittelussa on onnistuttu luomaan käyttäjäystävällinen ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus. Selkeä rakenne auttaa niin ammattilaisia kuin opiskelijoita hahmottamaan aiheen keskeiset osa-alueet ilman tarpeetonta tiedon hajanaisuutta tai vaikeaselkoisuutta.

Helppokäyttöisyyttä tukee myös se, että materiaali etenee johdonmukaisesti, mikä tekee siitä tehokkaan työvälineen erilaisten koulutus- ja perehdytysprosessien yhteydessä. Kuvassa 5 näkyy materiaalin visuaalisesta ilmeestä saadut pisteet. Koska materiaali koettiin käytettävyyden ja selkeyden osalta erinomaiseksi, sitä voidaan jatkossa kehittää edelleen esimerkiksi laajentamalla sen sisältöä digitaalisiin formaatteihin, kuten verkkokursseihin tai interaktiivisiin oppimisympäristöihin.

Kuva 5. Materiaalin visuaalinen ilme

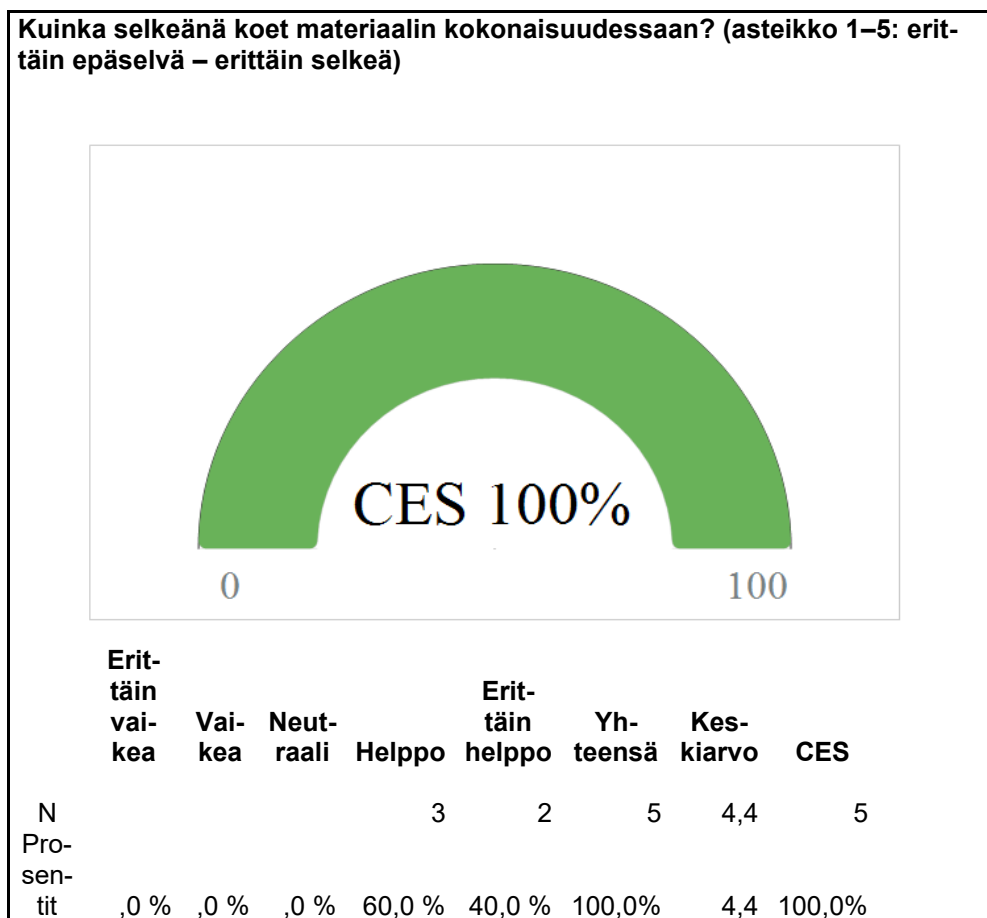
Materiaalin kokonaisvaltainen selkeys sai erittäin korkean arvion, keskiarvon ollessa 4.4, mikä osoittaa sen olevan onnistunut viestimään sisältönsä selkeästi ja tehokkaasti. Tämä korkea arvio viittaa siihen, että materiaalin rakenne ja esitystapa tukevat tiedon ymmärrettävyyttä ja omaksumista ilman tarpeettoman monimutkaista kieltä tai vaikeaselkoista terminologiaa. Käyttäjätasoisella ja selkeästi jäsenneilty oppimateriaali on keskeisessä roolissa erityisesti silloin, kun kohderyhmä on monialainen ja kattaa sekä kokeneita ammattilaisia että vasta-alkajia.

Lisäksi kaikki vastaajat kokivat materiaalin helposti ymmärrettäväksi riippumatta heidän aiemmasta tietämyksestään tai kokemuksestaan aiheesta. Erittäin digitaalisen oppimateriaalin kohdalla selkeys on keskeinen tekijä, sillä sen kohderyhmä voi olla hyvin laaja ja sisältää esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita, poliiseja, kouluhenkilökuntaa sekä muita nuorten kanssa työskenteleviä ammattilaisia, joilla ei välttämättä ole syvällistä perehtyneisyyttä lastensuojelun tai rikosuhripalveluiden erityiskysymyksiin.

Materiaalin korkea ymmärrettävyys on erityisen tärkeää myös silloin, kun sitä käytetään itsenäiseen opiskeluun tai perehdytykseen ilman välitöntä ohjausta.

Selkeästi jäsennellyn materiaalin avulla käyttäjät voivat omaksua keskeiset sisällöt ilman, että heidän tarvitsee etsiä lisätietoa muista lähteistä tai turvautua ulkopuoliseen ohjaukseen. Tämä tekee materiaalista joustavan ja helposti sovellettavan erilaisissa oppimisympäristöissä, kuten verkkokursseilla, täydennyskoulutuksissa sekä käytännön työssä tapahtuvassa perehdytyksessä.

Hyvä ymmärrettävyys tukee oppijoiden motivaatiota ja itseluottamusta, sillä selkeästi esitetty tieto vähentää epävarmuutta ja oppimiseen liittyvää kuormitusta (Mikkola 2014). Kun materiaali on loogisesti etenevää ja helposti hahmotettavaa, oppijat voivat keskittyä sisällön omaksumiseen sen sijaan, että heidän tarvitsisi käyttää aikaa rakenteen hahmottamiseen tai epäselvien kohtien selvittämiseen (Ahola 2022). Tämä edistää tehokasta oppimista ja varmistaa, että käyttäjät saavat tarvitsemansa tiedon nopeasti ja vaivattomasti (Mäkitalo 2022).

Kuva 6. Materiaalin selkeys kokonaisuutena

Vaikka 80 % vastaajista piti materiaalin tarjoamaa perustietoa riittävänä, yksi vastaaja koki, että sisältöä tulisi täydentää. Erityisesti nousi esiin tarve lisätä alkuun dia, joka selkeyttäisi kohderyhmälle materiaalin käyttötarkoitusta. Päätimme dian sijaan tehdä muutoksia oppaan nimeen, jolloin kansilehti itsessään tuo paremmin esiin kohderyhmän ja käyttötarkoituksen. Myös kyselyn lopussa saatu kommentti Seri-keskusten numeroiden lisäämisestä materiaalin toteutettiin lisäämällä materiaaliin linkki, joka johtaa Terveystietokeskuksen internetsivuille kohtaan, jossa nämä numerot ovat koottuna.

"Aluksi olisi ollut hyvä olla dia, jossa käy ilme, kenelle materiaali on toteutettu." (Kyselyn vastaaja).

"Kirjatkaa selkeästi se, että hän joka seksuaalirikoksesta ensimmäistä kertaa kuulee, ei jätä asianomaista uhria yksin vaan "siirto" seuraavalle auttajalle/viranomaiselle tapahtuu saattaen vaihtona. Seksuaalirikoksen uhri kokee suurta syyllisyyttä (turhaan, tiedän, mutta kokee) tapahtuneesta, joten hänen tulee kokea olevansa turvassa koko ajan." (Kyselyn vastaaja).

Oppimateriaalin soveltuvuus lastensuojelun käytännön työhön sai erittäin korkean arvion 4.8, mikä kertoo sen tarkoituksenmukaisuudesta ja käytännölläheisyydestä. Kaikki vastaajat kokivat, että materiaali sisältää konkreettisia työkaluja, joita he voisivat hyödyntää omassa työssään. Tämä on merkittävä vahvuus, sillä oppimateriaalin tavoitteena on tukea ammattilaisten arkea ja tarjota selkeitä ratkaisuja heidän kohtaamiinsa tilanteisiin.

Avointen vastausten perusteella materiaalia voidaan hyödyntää esimerkiksi työntekijöiden muistilistana, nuorten rikosprosessin etenemiseen liittyvänä tieto-osuutena sekä väkivaltatilanteiden jälkeisessä työskentelyssä. Tämä osoittaa, että materiaali on relevantti ja tukee suoraan kohderyhmän työskentelyä.

"Toimii työntekijöille hyvänä muistin tukilistana." (Kyselyn vastaaja).

"Hieno tieto-osuus nuorten rikosprosessin etenemisestä." (Kyselyn vastaaja).

"Jokapäiväisessä työssä nuorten kanssa väkivaltatilanteen jälkeen." (Kyselyn vastaaja).

Kyselyn tulokset osoittavat, että oppimateriaali on selkeä, informatiivinen ja hyödyllinen kohderyhmälleen. Pienillä kehitystoimenpiteillä sen vaikuttavuutta voitiin edelleen parantaa. Keskeisintä kyselyn toteuttamisessa oli materiaalin käytännön hyödyn korostaminen ja sen käyttäjäystävällisyyden kehittäminen palautteen perusteella. Kyselymme päättyi seuraavaan kysymykseen: Mitä pidit materiaalista yleisesti? Onko jotain muuta, mitä haluaisit kommentoida tai ehdottaa?

"Seri-tukikeskusten numerot ja mistä ne löytyvät helposti." (Kyselyn vastaaja).

"Todella hyvä ja kätevä paketti!" (Kyselyn vastaaja).

"Äärettömän tärkeä kokonaisuus! Hyvä te!" (Kyselyn vastaaja).

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksen johtopäätöksissä tarkastellaan sen keskeisiä löydöksiä ja niiden merkitystä. Pohdinnassa arvioidaan tulosten luotettavuutta, rajoituksia sekä mahdollisia käytännön sovelluksia. Lisäksi pohdimme, miten tulokset suhteutuvat aikaisempaan tutkimukseen ja mitä jatkotutkimusaiheita ne voivat herättää. Tässä luvussa reflektoidaan myös tutkimusprosessia kokonaisuutena ja arvioidaan, miten hyvin asetetut tavoitteet saavutettiin.

11.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme kehittämiskysymykset olivat:

1. *Millaisia toimintamalleja ja käytäntöjä on kehitetty seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden nuorten kohtaamiseen ja tukemiseen erityisesti Kymenlaakson alueella?*
2. *Mitkä ovat Kymenlaakson alueen palveluiden keskeiset vahvuudet ja kehittämiskohteet seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen nuoren kohtaamisen prosessissa?*

Tulosten perusteella voidaan todeta, että Kymenlaakson alueella on kehitetty monipuolisia toimintamalleja ja palveluita seksuaalirikoksen uhriksi joutunei-

den nuorten tukemiseksi. Julkinen sektori ja kolmannen sektorin toimijat tarjoavat laajan valikoiman tukipalveluita, kuten Seri-tukikeskuksen palvelut, kriisipalvelut ja monialaisen tuen. Erityisesti moniammatillisen yhteistyön merkitys korostuu palveluprosessissa, ja sen kehittäminen on avainasemassa nuorten hyvinvoinnin tukemisessa (THL 2021a).

Oppimateriaalimme esittelee kehitetyt toimintamallit ja käytännöt ammattilaisten käyttöön. Se kokoaa yhteen olemassa olevia menetelmiä ja tarjoaa konkreettisia työkaluja nuorten kohtaamiseen ja tukemiseen. Teoreettisen viitekehyksen perusteella traumasensitiivisen kohtaamisen merkitys korostuu nuorten tukipalveluissa (Peltonen & Ellonen 2021b). Laadukas ja helposti saatavilla oleva oppimateriaali voi tukea ammattilaisten osaamista ja auttaa parantamaan palveluiden vaikuttavuutta.

Keskeisiä vahvuuksia ovat asiantuntijapalautteen perusteella selkeä palvelupolku, matalan kynnyksen tukipalvelut ja monialainen yhteistyö eri toimijoiden välillä. Kehittämiskohteina nousivat esiin nuorten tiedonsaannin parantaminen, palveluiden saavutettavuuden vahvistaminen sekä ammattilaisten koulutuksen lisääminen traumasensitiivisessä kohtaamisessa. Näiden kehittämiskohteiden parantaminen tukee nuorten oikeusturvaa ja lisää heidän mahdollisuuksiaan saada oikea-aikaista ja asianmukaista apua.

Teoreettisen viitekehyksen ja asiantuntija-arvioiden perusteella voidaan todeta, että laadukas ja helposti saatavilla oleva oppimateriaali voi tukea ammattilaisten osaamista ja auttaa parantamaan palveluiden vaikuttavuutta. Oppimateriaalimme huomioi palveluiden vahvuudet ja kehittämistarpeet, esimerkiksi tukipalveluiden saavutettavuuden ja moniammatillisen yhteistyön kehittämisen. Teoreettiseen viitekehykseen pohjautuen voidaan todeta, että koulutus ja selkeä ohjeistus ammattilaisille voivat parantaa nuorten kokemaa turvallisuuden tunnetta palveluprosessissa. (Van der Kolk 2014.)

11.2 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen

Opinnäytetyö "Nuori henkilö seksuaalirikoksen uhrina – Palveluprosessi Kymenlaakson hyvinvointialueella" tarjoaa selkeitä toimintamalleja ja palvelupro-

sessin kuvauksia, joita voidaan hyödyntää sekä Kymenlaakson hyvinvointialueella, että valtakunnallisesti. Tutkimusten mukaan seksuaalirikoksen uhriksi joutuneet nuoret tarvitsevat johdonmukaisia ja saavutettavia palvelupolkuja, jotta heidän kokemansa trauma voidaan käsitellä asianmukaisesti ja heidän hyvinvointiaan voidaan tukea tehokkaasti (Källström 2020, 33). Opinnäytetyön suositukset ammattilaisten kohtaamis- ja toimintatavoista tukevat lastensuojelun, sosiaalityön ja terveydenhuollon henkilöstöä, joiden rooli nuorten auttamisessa on keskeinen.

Oppimateriaalin visuaalinen selkeys ja käytännönläheinen toteutus tukevat sen käyttökelpoisuutta. Esimerkiksi oppimateriaalin sivulla 5 esitellään nuoren palvelupolun eri vaiheita ja siihen liittyviä tukimuotoja, mikä auttaa ammattilaisia hahmottamaan eri toimijoiden roolit ja asiakaspolun kulun. Visuaalinen havainnollistaminen selkeyttää monimutkaisia prosesseja ja helpottaa ammattilaisten työskentelyä nuorten kanssa. Palautteen perusteella tällainen materiaali helpottaa myös nuorten ohjaamista oikeanlaisen tuen piiriin.

Johtopäätösten perusteella nousi esiin myös tarve kehittää nuorten tiedon- saantia ja palveluiden saavutettavuutta. Jatkotutkimuksessa voitaisiin selvittää, kuinka seksuaalirikoksen uhriksi joutuneet nuoret saavat tietoa heille tarkoitetuista palveluista ja tukimuodoista. Erityisesti voisi olla hyödyllistä tarkastella, mitkä tiedonvälityksen kanavat ja menetelmät tavoittavat nuoret parhaiten ja miten tiedon saavutettavuutta voitaisiin kehittää tehokkaammin. Tämä auttaisi lisäämään nuorten tietoisuutta oikeuksistaan ja tarjolla olevista tukipalveluista sekä vahvistamaan heidän hyvinvointiaan ja turvallisuuttaan (Jokinen 2019).

Opinnäytetyön tuotoksia voidaan hyödyntää erityisesti koulutuksissa ja perheydytyksessä. Oppimateriaali soveltuu osaksi sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelmia ja täydennyskoulutusta, sillä seksuaalirikosten uhrien kohtaamiseen liittyvä koulutus on keskeinen tekijä ammattilaisten valmiuksien kehittämisessä (Paananen 2020, 67). Oppimateriaali tarjoaa selkeän ja käytännönläheisen työkalun nuorten seksuaalirikosten uhrien kohtaamiseen. Lisäksi julkisen ja kolmannen sektorin toimijat voivat käyttää sitä osana toimintaohjeitaan, mikä

kriisitilanteissa toimimisen yhtenäistämistä. Myös nuoret ja heidän perheensä voivat hyötyä materiaalista, sillä se selkeyttää palveluprosessin vaiheita ja tutkimahdollisuuksia, vähentäen epätietoisuutta ja lisäten luottamusta viranomaisiin.

Opinnäytetyö tarjoaa myös pohjan jatkotutkimukselle ja käytännön kehitystyölle. Yksi mahdollinen kehityssuunta on digitaalisen oppimateriaalin laajentaminen. Oppimateriaali voitaisiin muuttaa interaktiiviseksi verkkokurssiksi, joka olisi helposti saavutettavissa ammattilaisille ja opiskelijoille. Animoidut tai selkokieliset videot voisivat edistää käytännönläheistä oppimista ja tehdä materiaalista entistä helpommin omaksuttavan eri kohderyhmille, kuten nuorille ja heidän läheisilleen.

Jatkokehittämisen kannalta olisi hyödyllistä arvioida oppimateriaalin vaikuttavuutta esimerkiksi pilotoinnin ja käyttäjäpalautteen avulla. Palveluprosessin toimivuutta voitaisiin arvioida eri hyvinvointialueilla, jolloin saataisiin tarkempaa tietoa sen sovellettavuudesta käytännössä. Alueellinen vertailu auttaisi tunnistamaan ja levittämään parhaat käytännöt.

Moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi jatkotutkimus voisi keskittyä tarkemmin eri toimijoiden, kuten poliisin, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon väliseen tiedonkulkuun ja toimintamallien yhtenäistämiseen. Tämä vahvistaisi nuorten tukipalveluiden vaikuttavuutta ja sujuvoittaisi palveluketjuja. Lisäksi jatkotutkimuksessa voitaisiin kuulla suoraan seksuaalirikoksen kokeneita nuoria heidän saamastaan tuesta ja palveluprosessin toimivuudesta, mikä auttaisi kehittämään palveluita asiakaslähtöisemmiksi ja vastaamaan nuorten tarpeisiin.

11.3 Luvat ja materiaalit

Opinnäytetyömme aineistonkeruussa ja kehittämisprosessissa huomioimme eettiset periaatteet ja tietosuojakäytännöt. Koska työmme toteutettiin osana VAASI-hanketta, erillistä tutkimuslupaa emme tarvitse. VAASI-hankkeen

toimintamallin mukaisesti kehittämistyöhön liittyvät materiaalit ja aineistot voidaan hyödyntää ilman erillistä lupaprosessia, kunhan ne käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisoidaan tarvittaessa (Mäkelä 2025).

Aineistonamme käytimme sekä alan kirjallisuutta, sähköisiä lähteitä, että hankkeessa syntynyttä materiaalia, kuten dokumentteja ja kyselydataa. Haastatteluaineisto kerätään vapaaehtoisuuteen perustuen, ja osallistujille annetaan etukäteen tietoa aineistonkeruun tarkoituksesta ja käytöstä. Kaikki aineisto käsiteltiin luottamuksellisesti ja säilytetään tietosuojakäytäntöjen mukaisesti (TENK 2019).

Koska kehittämistyömme ei sisällä arkaluontoisia henkilötietoja, eikä koehenkilöihin kohdistuvia tutkimustoimenpiteitä, eettisen ennakoarvioinnin tarvetta ei ole. Noudatamme kuitenkin hyvän tieteellisen käytännön periaatteita ja varmistamme, että aineistonkeruu ja raportointi tehdään läpinäkyvästi ja eettisesti kestäväällä tavalla.

11.4 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön luotettavuus perustuu johdonmukaisuuteen, perusteltuihin menetelmävalintoihin ja aineiston huolelliseen analysointiin (Hirsjärvi ym. 2022, 231). Varmistimme luotettavuuden käyttämällä ajantasaista ja relevanttia lähdeaineistoa, sekä valitsemalla systemaattisen sisällönanalyysin kehittämismenetelmäksi. Lisäksi tuotoksen arviointi toteutettiin Webropol-kyselyn avulla, mikä mahdollisti monipuolisen palautteen keräämisen ja analysoinnin. (Kananen 2017, 140.)

Eettisyys on keskeinen osa opinnäytetyöprosessia, ja noudatimme tutkimuseettisiä periaatteita koko työn ajan, huomioiden sensitiivisen aiheen erityisvaatimukset. Raportointi perustui hyvään tieteelliseen käytäntöön, jossa tulokset esitettiin rehellisesti ja objektiivisesti ilman aineiston manipulointia tai vääristelyä (TENK 2019). Kaikki lähteet on merkitty asianmukaisesti, ja työssä on pyritty kriittiseen ja analyttiseen lähestymistapaan. Lisäksi varmistimme, että työ ei sisällä arkaluontoisia henkilötietoja, ja aineiston anonymiteetti säilytettiin koko prosessin ajan.

Eettisyys toteutettiin tarkasti noudattaen akateemisia ja tutkimuseettisiä periaatteita. Tulokset esitettiin objektiivisesti ja työ tehtiin avoimesti ja läpinäkyvästi yhteistyössä VAASI-hankkeen kanssa. Työn vaiheet dokumentoitiin huolellisesti, ja viittaukset merkitään Xamkin lähdeviiteohjeiden ja Harvardin viittauksien mukaisesti (Xamk 2025) säilyttääksemme tieteellisen luotettavuuden.

Opinnäytetyön toteutuksessa korostuu eettinen vastuullisuus. Seksuaalirikoksia kohdanneisiin nuoriin liittyvän aiheen arkaluonteisuus edellyttää erityistä huolellisuutta aineiston käsittelyssä, jotta vältetään aiheuttamasta lisähaittaa jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille. Kehittämisprosessissa eettisyys huomioitiin monella tasolla. Aineiston hankinnassa ja käsittelyssä varmistettiin, että informointi ja suostumukset toteutettiin asianmukaisesti, ja osallistujat antoivat tietoa vapaaehtoisesti. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, ettei kehittämismateriaali aiheuta lisäkuormitusta seksuaalirikoksen uhrien kanssa työskenteleville ammattilaisille tai uhreille.

Eettisyyttä arvioitiin myös alaikäisten näkökulmasta, vaikka kehittämistyötä ei tehty suoraan heidän kanssaan. Alaikäiset ovat kuitenkin työn tuotoksena syntyneen oppimateriaalin välillisiä kohteita, joten otimme huomioon heidän erityisasemansa haavoittuvana ryhmänä. Oppimateriaalin sisältö laadittiin nuoren oikeuksia kunnioittaen, traumasensitiivisyyttä noudattaen ja selkeää ammattilaisia ohjaavaa kieltä käyttäen. Lapsen edun ensisijaisuus otettiin huomioon materiaalin laatimisessa, ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus 1989 toimi pohjana eettisyyden osalta, jotta materiaali tukee nuoren hyvinvointia, oikeuksia ja turvallisuutta.

Eettisyys oli myös työmme keskeinen arviointikriteeri. Oppimateriaalin sisällön ja esitystavan tavoitteena oli olla kunnioittava, traumainformoitu ja käytännönläheinen, jotta se tukisi ammattilaisten työtä ilman, että se toistaisi vahingollisia ajatusmalleja tai trivialisoi uhrien kokemuksia. Arvioimme myös, kuinka tuotosta voidaan soveltaa eri ammattilaisten koulutuksessa ja työssä, edistäen sensitiivistä kohtaamista ja nuorten turvallisuuden tunnetta.

Aiheen eettistä arviointia tarkasteltiin myös laajemmasta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Seksuaalirikoksen uhrien tukeminen on ihmisoikeuskysymys,

joka edellyttää moniammatillista yhteistyötä ja vastuullista tiedonvälitystä. Tässä työssä on pyritty välttämään leimaavia tai syyllistäviä narratiiveja ja keskittymään sen sijaan materiaalin tuottamiseen, joka vahvistaa uhrien oikeuksia ja ammattilaisten kykyjä tarjota laadukasta tukea.

Eettisyyden arviointi ja luotettavuuden varmistaminen kattavat koko työn: kehittämisen prosessin, tuotoksen ja aiheen käsittelyn. Tämä kokonaisvaltainen lähestymistapa varmistaa, että opinnäytetyö täyttää sekä tieteelliset että ammatilliset eettiset vaatimukset.

11.5 Kestävä kehitys osana opinnäytetyötä

Kestävä kehitys näkyy opinnäytetyössämme erityisesti sosiaalisen kestävyyskautta, sillä VAASI-hankkeen tavoitteena on kehittää ammattihenkilöstön osaamista ja ennaltaehkäiseviä toimintamalleja. Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa oikeudenmukaisten, yhdenvertaisten ja saavutettavien palvelujen kehittämistä, jotka edistävät hyvinvointia ja tukevat haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä (Tilastokeskus 2025).

Opinnäytetyö tukee kestävästä kehitystä myös tiedon jakamisen ja vaikuttavan kehittämistyön kautta. Kehittämämme tuotoksen avulla pyritään parantamaan palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta, mikä vahvistaa pitkäjänteistä ja eettisesti kestävästä työskentelytapaa sosiaalialalla (Opetushallitus 2021). Digitaalisten työkalujen, kuten Webropol-kyselyn, hyödyntäminen vähentää materiaalihukkaa ja edistää ekologista kestävyttä (Aarnio-Linnanvuori 2019, 47).

Opinnäytetyö tukee kestävästä kehityksen periaatteita edistämällä yhdenvertaisia palveluja, vastuullista tiedonhallintaa ja resurssitehokkaita ratkaisuja. Oppimateriaalin digitaalisuus mahdollistaa sen laajan ja pitkäaikaisen käytön ilman merkittäviä ympäristövaikutuksia. Kehittämistyön avulla voimme vaikuttaa positiivisesti yhteiskunnalliseen hyvinvointiin ja vahvistaa kestävästä kehityksen mukaista ajattelua sosiaalialalla, samalla parantaen ammattilaisten osaamista ja nuorten oikeusturvaa

11.6 Pohdinta

Opinnäytetyömme tulokset osoittavat, että nuorten seksuaalirikosten uhrien tukipalveluiden kehittämiseksi on merkittävä tarve, vaikka alueella on jo olemassa tukipalveluja. Aikaisemmat tutkimukset (Jokinen 2019) ovat tuoneet esiin, että nuoret kokevat palveluverkoston hajanaisuutta ja tuen pirstaleisuutta, mikä korostaa kokonaisvaltaisten, helposti saavutettavien ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaavien tukipalveluiden kehittämisen tarvetta.

Moniammatillinen yhteistyö on keskeinen tekijä tukipalveluiden vaikuttavuuden parantamisessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon, poliisin, koulun sekä kolmannen sektorin välinen yhteistyö on ratkaisevaa nuorten tarpeiden kattavassa ja yksilöllisessä huomioimisessa. Lastensuojelun Keskusliiton (2020) mukaan moniammatillinen lähestymistapa voi edistää uhrien luottamusta palveluihin ja parantaa heidän mahdollisuuksiaan saada tarvitsemansa apu oikea-aikaisesti.

Opinnäytetyömme tarjoaa vahvan pohjan tukipalveluiden kehittämiseksi ja ammattilaisten koulutukselle. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää muun muassa koulutusmateriaalien laadinnassa, palveluiden suunnittelussa ja nuorten tukemisessa. Tiedon lisääminen ammattilaisten keskuudessa on tärkeää, sillä aikaisemmat tutkimukset (Kempainen 2019, 115) ovat osoittaneet tiedonpuutteen ja epävarmuuden nuorten seksuaalirikosten uhrien kohtaamisessa eri ammattiryhmissä. Koulutuksen ja tietoisuuden lisääminen voivat parantaa uhrien kohtaamista ja nuorten erityistarpeiden huomioimista tukiprosessissa.

Tulevaisuudessa aiheen parissa tehtävä tutkimus ja kehitystyö voivat edelleen vahvistaa nuorten asemaa yhteiskunnassa. Jatkotutkimuksessa olisi hyödyllistä selvittää, miten eri tukimuodot vaikuttavat uhrien hyvinvointiin pitkällä aikavälillä. Ahon & Koivusen (2019) tutkimus on osoittanut, että pitkäjänteinen ja yksilöllinen tuki voi vahvistaa nuorten resilienssiä ja selviytymiskeinoja. Lisäksi olisi tärkeää tutkia, millaisia uusia toimintamalleja voisi kehittää tukipalveluiden tehostamiseksi, erityisesti moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla myös nuorten oma osallisuus tukipalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä. Peltosen & Ellosen (2021a) tutkimus ko-

rosta nuorten osallistamisen merkitystä palveluiden vaikuttavuuden parantamisessa. Nuorten näkökulmien huomioiminen voisi auttaa kehittämään tukipalveluita entistä paremmin heidän tarpeitaan vastaaviksi.

Opinnäytetyömme tulokset voivat merkittävästi edistää nuorten seksuaalirikosten uhrien tukipalveluiden kehitystä sekä lisätä yhteiskunnallista tietoisuutta ja ymmärrystä aiheen tärkeydestä. Uskomme, että moniammatillisen yhteistyön syventäminen ja systemaattinen koulutus voivat parantaa ammattilaisten valmiuksia kohdata nuoria, jotka ovat joutuneet seksuaalirikoksen uhriksi, ja tukea heidän hyvinvointiaan kattavasti ja inhimillisesti.

Opinnäytetyöprosessi on kehittänyt merkittävästi ammatillista osaamistamme. Se on syventänyt ymmärrystämme seksuaalirikosten uhrien kohtaamisesta ja moniammatillisen yhteistyön merkityksestä. Työ on myös vahvistanut osaamistamme traumasensitiivisestä työstä nuorten kanssa työskennellessä.

Toiminnallinen opinnäytetyö antoi mahdollisuuden soveltaa teoreettista tietoa käytännössä ja kehittää työelämässä tarvittavia taitoja, kuten projektinhallintaa, yhteistyötaitoja ja kriittistä ajattelua (Vilkkä & Airaksinen 2020, 112).

Keskeinen osa ammatillista kasvua oli itsenäinen työskentely ja vastuunotto. Opimme hallitsemaan laajoja kokonaisuuksia ja aikatauluttamaan työtämme tehokkaasti. Webropol-kyselyn suunnittelu ja toteutus antoivat meille kokemusta kyselytutkimuksesta ja aineiston analysoinnista, mikä on arvokas taito tulevaisuuden työelämässä.

Yhteistyö VAASI-hankkeen kanssa oli tärkeä osa ammatillista kehitystämme. Se tarjosi mahdollisuuden verkostoitua alan asiantuntijoiden kanssa ja ymmärtää hanketyöskentelyn käytäntöjä. Saamme myös arvokasta palautetta ja kehittämideoita, jotka auttavat meitä kehittämään työtämme ja ammatillista osaamistamme.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi vahvisti meille tärkeitä työelämätaitoja, kuten itsereflektiota, kriittistä ajattelua ja ongelmanratkaisukykyä. Se osoitti, kuinka teoria ja käytäntö voivat täydentää toisiaan, ja antoi meille valmiuksia toimia asiantuntijoina alallamme tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Aarnio-Linnanvuori, E. 2020. Ympäristökasvatus: Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aho, A. & Koivunen, K. 2019. Seksuaalisuus ilmiönä. Helsinki: Tammi.

Ahola, S. 2022. Digitaalinen Oppimisympäristö. Lue 10 Vinkkiä Valintaan! WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.workseed.fi/web/fi/digitaalinen-oppimisymparisto-10-vinkkia/> [viitattu 10.03.2025].

Andelin, L. & Kivistö, J. 2022. Traumatietoinen työote aikuistuvien nuorten parissa tehtävässä työssä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/documents/155392151/190160303/Traumatietoinen+ty%C3%B6te+aikuistuvien+parissa+teht%C3%A4v%C3%A4ss%C3%A4+ty%C3%B6ss%C3%A4+22.3.2022+L.Andelin+J.Kivist%C3%B6.pdf/3d3434b5-ca98-cddf-608a-b3386c062cbe/Traumatietoinen+ty%C3%B6te+aikuistuvien+parissa+teht%C3%A4v%C3%A4ss%C3%A4+ty%C3%B6ss%C3%A4+22.3.2022+L.Andelin+J.Kivist%C3%B6.pdf?t=1648042786732> [viitattu 19.02.2025].

Bowlby, J. 1988. A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory. London: Routledge.

Brown, D. & Smith, T. 2020. The impact of trauma-informed care in youth services: A review of the literature. Child and Adolescent Social Work Journal, 377-392.

Cohen, J. A., Mannarino, A. P. & Deblinger, E. 2006. Treating Trauma and Traumatic Grief in Children and Adolescents. New York: Guilford Press.

Ensi- ja turvakotien liitto. 2022. Palvelut seksuaaliväkivallan uhreille. WWW-dokumentti. Saatavissa: www.ensijaturvakotienliitto.fi [viitattu 19.02.2025].

Elo, S. & Kyngäs, H. 2008. The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing, 107–115.

Ferdinand, A., Gilleard, T. & Gilleard, C. 2016. Resilience in young trauma survivors: Understanding and combating barriers to healing. Journal of Trauma & Treatment.

Finkelhor, D., Hamby, S. L., Omrod, R. & Turner, H. 2005. The Juvenile Victimization Questionnaire: Reliability, Validity, and National Norms. University of New Hampshire. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unh.edu/ccrc/sites/default/files/media/2022-02/the-juvenile-victimization-questionnaire-reliability-validity-and-national-norms.pdf> [viitattu 19.02.2025].

Hastings, R. 2019. Trauma Recovery in Youth: The Role of Safe Spaces and Supportive Relationships. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 223-234.

Herman, J. L. 1997. Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence - From Domestic Abuse to Political Terror. New York: Basic Books.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2022. Tutki ja kirjoita. 16. painos. Helsinki: Tammi.

Jokinen, A. 2019. Seksuaalirikoksen uhrien tukeminen: Katsaus palvelujen tarjoamiseen ja haasteisiin. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 148–157.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. 2023. Juvenia – Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/vahvuusalat/kestava-hyvinvointi/juvenia/> [viitattu 19.02.2025].

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kemppainen, J. 2019. Uhrien oikeudet ja turvallisuus sosiaalipalveluissa. Janus, 34–45.

Koss, M. P. 1993. Sexual experiences survey: Reliability and validity. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 455–457.

Kontula, O. 2017. Mielen seksuaalisuus. 2. painos. Helsinki: Duodecim.

Krippendorff, K. 2019. Content Analysis: An Introduction to Its Methodology. 4. painos. Thousand Oaks, CA: SAGE.

Kymenlaakson hyvinvointialue. 2023. Sosiaalipalvelut. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/palvelut-ja-ajanvaraus/sosiaalipalvelut/> [viitattu 19.02.2025].

Kymenlaakson hyvinvointialue s.a. Tukea seksuaaliväkivallan uhreille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/palvelut-ja-ajanvaraus/paivystys-ja-kiireellinen-apu/vakivalta-ja-seksuaalivakivalta/tukea-seksuaalivakivallan-uhreille/> [viitattu: 19.02.2025].

Källström, A. 2020. Nuorten kohtaaminen kriisitilanteissa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Lahti, K. 2018. Social isolation and mental health in young sexual assault survivors: A qualitative study. Child Abuse & Neglect, 1–10.

Lastensuojelun keskusliitto. 2020. Tietoa ja koulutusta lasten kanssa työskenteleville. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/ammattilaisille/> [viitattu 26.3.2025].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Luonila, M. 2020. Multidisciplinaarinen tiimityöskentely seksuaalirikoksen uhrien tukemisessa. Sosiaalipalvelujen kehittäminen, 15–28.

McLean, C. 2017. The impact of sexual assault on identity development in youth: A qualitative perspective. Journal of Youth Studies, 513–528.

Mielenterveystalo s.a. Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan seuraukset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/aggressio->

[vakivalta/seksuaalisen-hairinnan-ja-vakivallan-seuraukset](#) [viitattu 19.02.2025].

Mielenterveystalo. 2023. Miten tunnistaa seksuaalinen häirintä ja seksuaaliväkivalta? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/aggressio-vakivalta/miten-tunnistaa-seksuaalinen-hairinta-ja-seksuaalivakivalta> [viitattu 19.02.2025].

Mieli ry. 2022. Kriisipuhelin ja tukipalvelut seksuaalirikoksen uhreille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://mieli.fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin/> [viitattu 19.02.2025].

Mikkola, H. 2014. Uusi pedagogiikka – teknologia avustaa, opettaja ohjaa, opiskellaan yhdessä. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017071114152> [viitattu 10.03.2025].

MLL. 2022. Lasten ja nuorten tukipalvelut. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mll.fi/nuorille/> [viitattu 19.02.2025].

Mäkelä, I. 2025. Projektipäällikkö. Haastattelu 12.02.2025. Xamk.

Mäkitalo, E. and Wallinheimo, K. 2012. Virtuaaliset ympäristöt: innostava oppiminen, tehokas koulutus. Helsinki: Talentum.

Oikeusministeriö. 2023. Seksuaalirikoslaki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeusministerio.fi/seksuaalirikoslaki> [viitattu 11.03.2025].

Opetushallitus. 2021. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet> [viitattu 11.03.2025].

Paananen, S. 2020. Ennakoiva työ ja varhainen tuki seksuaalirikoksen uhrien tukemisessa. Sosiaalipalvelujen kehittäminen, 10–23.

Peltonen, K. & Ellonen, N. 2021a Nuorten kokemien seksuaalirikosten vaikutukset ja tukitoimet. Nuorisotutkimus, 123–140.

Peltonen, K. & Ellonen, N. 2021b. Seksuaalirikosten vaikutukset nuorten mielenterveyteen. Sosiaalialan tutkimuslehti, 122–136.

Pihlajamaa, A. 2017. Palvelujen saavutettavuus ja esteettömyys: Katsaus nuorten näkemyksiin palveluista. Nuorisotutkimus, 20–34.

Poliisi s.a. Seksuaalirikokset – neuvoja rikosten estämiseen nuorille ja vanhemmille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/seksuaalirikokset> [viitattu 19.02.2025].

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikosuhripäivystys (RIKU). 2022. Lapsi ja nuori seksuaalirikoksen uhrina. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.riku.fi/rikoksen-uhrina/lapsi-ja-nuori-rikoksen-uhrina/seksuaalirikokset/> [viitattu 19.02.2025].

RIKU. 2023. Seksuaalirikoksen uhrin oikeudet ja palvelut. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.riku.fi/palvelut/> [viitattu 19.02.2025].

- RIKU. 2023b. Tukea seksuaalirikosten uhreille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/seksuaalirikos/> [viitattu 19.02.2025].
- RIKU. s.a. Ohjeita raiskauksen uhrille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/ohjeet-raiskauksen-uhri/> [19.02.2025]
- Rissanen, P. & Koskela, M. 2022. Kohtaamisen merkitys kriisityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- SAKU ry. 2023. Nuori rikoksen uhrina – miten ammattilaiset voivat olla tukena? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sakury.net/blogi/nuori-rikoksen-uhri-na-miten-ammattilaiset-voivat-olla-tukena> [viitattu 19.02.2025].
- Seta. 2021. Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus ja tukipalvelut. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/> [viitattu 19.02.2025].
- Setlementti Tampere s.a. Seksuaalinen väkivalta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://setlementtitampere.fi/palvelut/vakivaltatyo/> [viitattu 19.02.2025].
- Sisäministeriö. 2008. Turvallinen elämä jokaiselle - Sisäisen turvallisuuden ohjelma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.finna.fi/Record/vaari.2006590> [viitattu 19.02.2025]
- TENK. 2019. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. WWW-dokumentti. Saatavissa: www.tenk.fi [viitattu 19.02.2025].
- Terveyskylä. 2023. Seksuaaliväkivallan vaikutukset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.terveyskyla.fi> [viitattu 19.02.2025].
- THL. 2019. Väkivaltaa kokeneen lapsen kohtaaminen ja ensivaiheen tukeminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyon-tueksi/vakivaltaa-kokeneen-lapsen-kohtaaminen-ja-ensivaiheen-tukeminen> [viitattu 19.02.2025].
- THL. 2021a. Seksuaalirikosten uhrien tukipalvelut Suomessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/seksuaalivakivalta> [viitattu 19.02.2025].
- THL. 2021b. Väkivalta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/aiheet/vakivalta> [viitattu 19.02.2025].
- THL. 2022. Seksuaalinen häirintä ja väkivalta uhkaavat nuorten osallisuutta: sosiaaliset suhteet ja usko vaikuttamismahdollisuuksiin voivat kutistua. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/-/seksuaalinen-hairinta-ja-vakivalta-uhkaavat-nuorten-osallisuutta-sosiaaliset-suhteet-ja-usko-vaikuttamismahdollisuuksiin-voivat-kutistua> [viitattu 19.02.2025].
- THL. 2024a. Lähisuhdeväkivalta. WWW-dokumentti. Päivitetty 21.3.2024. Saatavissa: <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen/lahisuhdevakivalta> [viitattu 19.02.2025].

THL. 2024b. Seksuaaliväkivaltaa tai -häirintää kokeneen nuoren auttaminen oppilaitoksessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/aiheet/vaki-valta/tyon-tueksi/seksuaalivakivaltaa-tai-hairintaa-kokeneen-nuoren-auttaminen-oppilaitoksessa> [viitattu 19.02.2025].

THL. 2024c. Hietala, E., Karla, A., Lius, P., Pesonen, T., Saxberg, J., Skib-dahl, N. & Tuovinen, P. Kun sinulle on tehty seksuaaliväkivaltaa. Opas nuorelle. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://thl.fi/documents/155392151/190466625/Seksuaaliv%C3%A4ki-valta_lis%C3%A4tt%C3%A4v%C3%A4+pdf_Svv-esite_pitka%CC%88.pdf/ba35d091-f917-1e0c-2cbb-feafcfba23bf/Seksuaaliv%C3%A4kivalta_lis%C3%A4tt%C3%A4v%C3%A4+pdf_Svv-esite_pitka%CC%88.pdf?t=1728465230394 [viitattu 19.02.2025].

Tilastokeskus. 2025. Poliisin tietoon tulleet rikokset 2024. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/> [viitattu 19.02.2025].

Tukinainen. 2023. Seksuaalirikoksen kohteeksi joutuneen nuoren kohtaaminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tukinainen.fi/senjanetti/seksuaalirikoksen-kohteeksi-joutuneen-nuoren-kohtaaminen> [viitattu 19.02.2025].

Tuomi & Sarajärvi 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

UNFPA. 2021. The State of World Population 2021: My Body is My Own – Claiming the Right to Autonomy and Self-Determination. United Nations Population Fund. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unfpa.org/swop-2021> [viitattu 25.3.2025].

Unicef. 2023. Lapsen oikeuksien sopimus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unicef.org/child-rights-convention> [viitattu 19.03.2025].

Van der Kolk, B. A. 2014. The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma. Viking: New York.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2020. Toiminnallinen opinnäytetyö: opinnäytetyön tekijän opas. Helsinki: Tammi.

Väestöliitto. 2016. Lausunto seksuaalisen trauman vaikutuksesta nuoreen. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/34b389fd-lausunto-seksuaalisen-trauman-vaikutuksesta-nuoreen-5_2016.pdf [viitattu 19.02.2025].

WHO. 2017. Responding to children and adolescents who have been sexually abused: WHO clinical guidelines. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.who.int/> [viitattu 19.02.2025]

YK. 1989. Convention on the Rights of the Child. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> [viitattu 19.03.2025].

Xamk. 2025. VAASI. Vaativan sijaishuollon osaamisen kehittämien. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/hanke/vaasi-vaativan-sijaishuollon-osaamisen-kehittaminen/> [viitattu 25.3.2025].

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Hyvä vastaaja,

olemme viimeisen vuoden sosionomiopiskelijoita Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta, ja tämän kyselyn tarkoituksena on arvioida opinnäytetyömme tuotosta ja sen soveltuvuutta Vaasi-hankkeen käyttöön. Vastauksesi auttavat kehittämään materiaalia mahdollisimman hyödylliseksi ja selkeäksi.

Toinen opinnäytetön tekijöistä työskentelee kuntouttavan työtoiminnan koordinaattorina ja omaa aiemman koulutuksen turvallisuusosalta, jolloin on työskennellyt lastensuojelun tehtävissä erityisen huolenpidon yksikössä. Toinen opinnäytetyön tekijä toimii esihenkilötehtävissä yksityisellä palveluntuottajalla.

Kyselyyn vastaaminen on täysin anonymiä, eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa. Tuloksia käsitellään luottamuksellisesti, ja niitä käytetään ainoastaan opinnäytetyön raportoinnin yhteydessä. Tulokset julkaistaan anonymisoituna yhteenvetona, eikä yksittäisiä vastauksia tai tunnistettavia tietoja jaeta eteenpäin.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 5–10 minuuttia. Kiitos ajastasi ja arvokkaasta panoksestasi tutkimukseemme!

Ystävällisin terveisin,

Jasmin Saukko ja Tea Tähkäpää

1. Kirjoita alle ammattisi tai roolisi kyselyn vastaajana esim. "Vastaan kyselyyn sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisen roolissa."

Ammatti/rooli

2. Kuinka selkeäksi koet materiaalin visuaalisen ilmeen? (asteikko 1–5: erittäin sekava – erittäin selkeä)

 1 2 3 4 5

Erittäin sekava

Erittäin selkeä

3. Onko materiaalin rakenne looginen ja helppo seurata? (Kyllä/Ei)

- Kyllä
 Ei

4. Oliko tekstin, kuvien ja graafisten elementtien käyttö tasapainoista? (Kyllä/Ei)

- Kyllä
 Ei

5. Miten materiaalin visuaalista ilmettä voisi mielestäsi parantaa? (Avoin kysymys)

YMMÄRRETTÄVYYS JA SELKEYS

6. Kuinka selkeänä koet materiaalin kokonaisuudessaan? (asteikko 1–5: erittäin epäselvä – erittäin selkeä)

1 2 3 4 5

Erittäin epäselvä

Erittäin selkeä

7. Oliko materiaali helposti ymmärrettävää ilman aiempaa syvällistä tietämystä aiheesta? (Kyllä/Ei)

- Kyllä
 Ei

8. Sisältääkö materiaali mielestäsi riittävästi perustietoa aiheesta? (Kyllä/Ei)

- Kyllä
 Ei

9. Mitkä kohdat kaipaisivat mielestäsi tarkennusta tai selvennystä? (Avoin kysymys)

HYÖDYNNETTÄVYYS

10. Kuinka hyvin materiaali soveltuu käytettäväksi lastensuojelun kentällä? (asteikko 1–5: ei lainkaan – erittäin hyvin)

	1	2	3	4	5
Ei lainkaan					Erittäin hyvin
	☐	☐	☐	☐	☐

11. Onko materiaalissa konkreettisia työkaluja, joita voisit hyödyntää omassa työssäsi? (Kyllä/Ei)

- Kyllä
 Ei

12. Onko materiaali mielestäsi ajankohtainen ja vastaako se lastensuojelun tarpeita? (Kyllä/Ei)

- Kyllä
- Ei

13. Miten koet, että tätä materiaalia voisi hyödyntää omassa organisaatiossasi? (Avoin kysymys)

14. Mitä kehittäisit materiaalissa hyödynnettävyyden osalta? (Avoin kysymys)

15. Mitä pidit materiaalista yleisesti? Onko jotain muuta, mitä haluaisit kommentoida tai ehdottaa? (Avoin kysymys)
